

Uppföljning av kommuners och länsstyrelsers tillsyn enligt miljöbalken

Redovisning till regeringen enligt 1 kap. 28 § miljötillsynsförordningen den
15 april 2020

Innehåll

INNEHÅLL	2
SAMMANFATTNING	3
NATURVÅRDSVERKETS UPPDRAG	7
Syfte	7
Metod.....	7
Svarsfrekvens	7
UTVECKLING OCH FÖRBÄTTRING	8
Förslag	8
Uppföljning av de förslag vi lämnade 2019	8
Utvecklingsområden.....	8
NYCKELTAL	11
Avgiftsfinansiering – länsstyrelserna.....	11
Avgiftsfinansiering – kommuner.....	13
Tillsynsobjekt och årsarbetskrafter miljöfarlig verksamhet.....	13
Planerad och händelsestyrd tillsyn – länsstyrelserna.....	15
KOMMUNERNAS TILLSYN	16
Slutsatser kommunernas tillsyn	17
LÄNSSTYRELSESNAS TILLSYN	18
Sammanfattande beskrivning av länsstyrelsernas tillsyn	18
Slutsatser länsstyrelsernas tillsyn	28
AVLOPPSANLÄGGNINGAR >200 PE	29
Tillsyn av avloppsanläggningar	29
Tillsynsvägledning till kommunerna.....	30
SMÅ AVLOPP OCH STRATEGISKT VA-ARBETE	32
Samlad bedömning avseende små avlopp.....	32
Samlad bedömning avseende strategiskt VA-arbete.....	34
JORDBRUKSVERKSAMHET	36
BILAGA 1	39

Sammanfattning

Naturvårdsverket har som tillsynsvägledande myndighet i uppdrag att senast den 15 april varje år lämna en redovisning av hur tillsynen enligt miljöbalken kan utvecklas och förbättras. Redovisningen sker enligt 1 kap. 28 § i miljötillsynsförordning (2011:13), och ska omfatta de brister i tillsynen som Naturvårdsverket identifierat och en beskrivning av hur de kan åtgärdas.

Detta är Naturvårdsverkets nionde redovisning sedan uppdraget infördes i miljötillsynsförordningen.

FÖRSLAG

I miljötillsynsutredningen, SOU 2017:63, lämnades ett antal förslag med syfte att utveckla och förbättra miljöbalkstillsynen. Flera av de förslag som lämnades där berör också de brister i tillsynen som Naturvårdsverket identifierat i denna och tidigare redovisningar till regeringen. Naturvårdsverket lämnar därför inga nya förslag i denna redovisning utan förordar att miljötillsynsutredningens förslag genomförs.

UTVECKLING OCH FÖRBÄTTRING

I redovisningen den 15 april 2019 lämnade Naturvårdsverket några förslag på förbättrande åtgärder. Under året har vi därför bland annat genomfört två länsstyrelsebesök, anordnat en träff med länsstyrelserna gällande uppföljning av kommunernas tillsyn samt publicerat en vägledning om överlåtelse av tillsyn.

Det pågår flera utvecklingsprocesser i syfte att stärka och effektivisera tillsynen samt göra tillsynen mer enhetlig. Det handlar till exempel om en nationell miljötillsynsstrategi, smartare vägledning samt digitalisering av miljöbalkstillsynen.

NYCKELTAL

Uppgifterna vi samlar in från länsstyrelser och kommuner publicerar vi som öppna data på Naturvårdsverkets webbplats. För att ge exempel på hur uppgifterna vi samlar in kan användas av länsstyrelser, kommuner och andra redovisar vi några nyckeltal när det gäller avgiftsfinansiering, antal tillsynsobjekt per årsarbetskraft samt andelen planerad respektive händelsestyrd tillsyn. De data som vi samlar in är dock inte kvalitetssäkrade eftersom de delvis bygger på länsstyrelsernas och kommunernas egna bedömningar och olika sätt att definiera och redovisa olika parametrar.

KOMMUNERNAS TILLSYN

- De insamlade uppgifterna visar på stor variation när det gäller kommunernas resurser (antal tjänster) för tillsyn i förhållande till antalet verksamheter. Naturvårdsverket bedömer att det finns risk att tillsynen inte blir likvärdig när de tillgängliga resurserna för tillsyn varierar i så hög grad mellan kommunerna. Vi välkomnar därför att länsstyrelserna genom prop. 2019/20:173 föreslås få rätt att förelägga kommuner, som inte fullgör sitt tillsynsuppdrag, att åtgärda brister i uppdraget.

- Knappt trettio av de kommuner som har tagit över ansvaret för tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet från länsstyrelsen har uppgett att de saknar en samlad tillsynsplan och/eller aktuell behovsutredning. Därtill har ett femtiotal av de kommuner som har tagit över ansvar för tillståndspliktig verksamhet uppgett att de har mindre än tre tjänster för tillsyn av all miljöfarlig verksamhet som kommunen ansvarar för. Naturvårdsverkets bedömer generellt att tre årsarbetskrafter för tillsyn av miljöfarlig verksamhet bör ses som ett minimum vid överlåtelse av tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet¹. Länsstyrelsen ska regelbundet följa upp den överlåtna tillsynen och om kommunen inte längre uppfyller förutsättningarna så ska överlåtelser återkallas. Naturvårdsverket kommer därför uppmana länsstyrelserna att särskilt fokusera på att följa upp den överlåtna tillsynen vid sina kommunbesök.

LÄNSSTYRELSENAS TILLSYN

- De insamlade uppgifterna visar på att andelen redovisad tid för planerad respektive händelsestyrd tillsyn varierar i hög grad mellan länsstyrelserna. Det finns flera orsaker till detta. Förutsättningarna för planerad tillsyn skiljer sig åt beroende på tillsynsområde. Tillsyn när det gäller IED-verksamheter är till exempel reglerad när det gäller tillsynsfrekvens och krav på tillsynsprogram. Tillsynen när det gäller så kallade 12:6-samråd är däremot ofta svår att planera. Fördelarna med planerad tillsyn är till exempel att det ger möjlighet till förebyggande åtgärder istället för att agera i samband med akuta händelser. I de fall den händelsestyrda tillsynen ökat beror det, enligt länsstyrelsernas enkätsvar, oftast på minskade resurser. Länsstyrelsernas definitioner av vad som ska redovisas som planerad respektive händelsestyrd tillsyn är inte tydliga. För att uppföljningen ska vara relevant kommer vi föreslå att länsstyrelserna tillsammans med Naturvårdsverket tar fram en gemensam nomenklatur för planerad och händelsestyrd tillsyn. Vidare behövs en diskussion om hur resultatet av denna del av uppföljningen kan bidra till att utveckla tillsynsverksamheten.
- Trots minskade anslag under 2019 ökade redovisad tid för tillsyn med cirka 18 årsarbetskrafter jämfört med år 2018. Ökningen är troligtvis ett resultat av det ökade anslaget som länsstyrelserna fick 2018 och som till stor del användes för att anställa personal.
- Nästan alla länsstyrelser beskriver stora avvikelser för vattenverksamheter när det gäller den faktiskt genomförda tillsynen i förhållande till vad behovsutredningen visar kring tillsynsbehovet.
- Efter att Miljösamverkan Sverige tog fram en modell för uppföljning av kommunernas tillsyn har antalet kommunbesök ökat. Ungefär 60 kommunbesök genomfördes under 2019. Det finns bra förutsättningar att besöka alla kommuner i länet under en mandatperiod, vilket flera länsstyrelser har som målsättning.
- Länsstyrelserna har avsatt sammanlagt cirka 15 årsarbetskrafter, exklusive tid för miljösamverkan, för tillsynsvägledning när det gäller naturskydd, områdesskydd, miljöfarlig verksamhet, förorenade områden och

---

¹ [Se vidare Naturvårdsverkets vägledning om överlåtelse av tillsyn.](#)

vattenverksamhet. Mest tid har avsatts för miljöfarlig verksamhet och förorenade områden.

- Totalt redovisar länsstyrelserna tid motsvarande fyra årsarbetskrafter för nationell miljösamverkan och fyra årsarbetskrafter för regional miljösamverkan. Alla länsstyrelser deltar på något sätt i Miljösamverkan Sveriges verksamhet och flera län redovisar goda resultat från regional miljösamverkan. Det är dock stor skillnad mellan länsstyrelserna när det gäller redovisad tid. Länsstyrelsen i Västra Götaland står för cirka hälften av den redovisade tiden.
- Antalet anmälningar om miljöbrott är betydligt fler än antalet beslutade miljöstraffavgifter. Naturvårdsverket har inte underlag för att kunna bedöma om länsstyrelsernas insatser är tillräckliga inom dessa områden. Vi kommer därför särskilt lyfta denna fråga i samband med att Naturvårdsverket besöker länsstyrelserna.

AVLOPPSANLÄGGNINGAR >200 PE

Flertalet av länsstyrelserna anger att det ökade anslaget, 1:11 under utgiftsområde 20, använts för tillsyn av tillståndspliktiga avloppsanläggningar. Anslaget har använts till exempelvis deltagande i miljösamverkansprojekt, fler tillsynsbesök, samordning av rapportering, granskning av miljörapporter och rekrytering.

Några av länsstyrelserna anger att det ökade anslaget, 1:11 under utgiftsområde 20, använts för tillsynsvägledning avseende avloppsanläggningar >200 pe. Anslaget har använts till exempelvis att ordna träffar och utbildningsdagar för kommunerna.

SMÅ AVLOPP

Alla länsstyrelser arbetar aktivt med tillsynsvägledning om små avlopp gentemot kommunerna. Fler länsstyrelser har, jämfört med 2018, engagerat sig genom att anordna eller medverka på träffar för kommunala handläggare där frågor om små avloppsanläggningar ges utrymme. Bakgrunden till det ökade engagemanget kan bero på att det under hösten 2019 kom en ny vägledning för prövning av små avloppsanläggningar. Länsstyrelserna anordnade under hösten/vintern 2019/2020 träffar där den nya vägledningen för prövning var i fokus.

JORDBRUKSVERKSAMHET

När det gäller uppföljning av lagstiftningen kring integrerat växtskydd framkom det att endast en fjärdedel av kommunerna utförde denna tillsyn regelbundet. Ingen länsstyrelse följer kontinuerligt upp jordbrukarnas arbete med integrerat växtskydd. Jordbruksverket bedömer att kontroll av de allmänna principerna om integrerat växtskydd ska ingå i den ordinarie tillsynen av växtskyddsmedel. EU-kommissionen har uppmärksammat en liknande trend inom övriga EU. Kommissionen har skickat en uppmaning till alla medlemsländer att intensifiera arbetet med integrerat växtskydd samt att utveckla kontrollerna. Jordbruksverket planerar att genomföra ett nytt nationellt tillsynsprojekt om växtskyddsmedel inom jordbruk med fokus på integrerat växtskydd under 2022 för att öka kontrollerna inom området och för att få ett bättre underlag för hur lagstiftningen på området är uppfylld.

De senaste åren har forskning visat att det läcker mer växtskyddsmedel från växthus än vad man tidigare trott. Andelen växthus som får regelbunden tillsyn och där risken för läckage kontrolleras behöver öka under de kommande åren.

Naturvårdsverkets uppdrag

Naturvårdsverket har som tillsynsvägledande myndighet i uppdrag att senast den 15 april varje år lämna en redovisning av hur tillsynen enligt miljöbalken kan utvecklas och förbättras. Redovisningen sker enligt 1 kap. 28 § i miljötillsynsförordning (2011:13), och ska omfatta de brister i tillsynen som Naturvårdsverket identifierat och en beskrivning av hur de kan åtgärdas.

Detta är Naturvårdsverkets nionde redovisning sedan uppdraget infördes i miljötillsynsförordningen. Samtliga redovisningar finns samlade på [Naturvårdsverkets webbplats](#).

Syfte

Syftet med den årliga uppföljningen är att hämta in uppgifter och erfarenheter av miljöbalkstillsynen i landet. Uppgifterna ska ge en aktuell lägesbeskrivning och bidra till att öka kunskapen om miljöbalkstillsynen. För de brister som eventuellt identifieras ska förslag på åtgärder lämnas. Uppföljningen ska ske i samverkan med landets tillsynsmyndigheter och genomföras på ett systematiskt sätt. Resultaten från uppföljningen ska finnas tillgängligt för alla som behöver aktuella uppgifter om miljöbalkstillsynen.

Metod

Tillsynsuppföljningen har genomförts av Naturvårdsverket med stöd av representanter från Folkhälsomyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Jordbruksverket och länsstyrelsen.

Inför årets redovisning tog vi fram två frågeformulär. Ett till länsstyrelserna och ett till kommunerna. Till länsstyrelserna ställde vi främst frågor utifrån länsstyrelsernas regleringsbrev för 2019. Till kommunerna ställde vi några övergripande frågor om tillsynsarbetet hämtat från den modell för uppföljning av kommunernas tillsyn som tagits fram av Miljösamverkan Sverige. Dessutom ställde vi frågor inom några andra områden där det finns behov av att samla information om tillsynen. I år gällde det främst tillsyn över jordbruksverksamhet, tillsyn enligt VOC-förordningen samt omprövning och återkallelse av tillstånd.

Samtidigt med formulären om miljöbalkstillsyn skickade vi också ut ett formulär med särskilda frågor om tillsynen över industriutsläppsverksamheter (IUV). Uppgifterna som vi samlar in utgör underlag för den rapportering enligt 1 kap 31 § i industriutsläppsförordningen som Naturvårdsverkets ansvarar för.

Svarsfrekvens

Samtliga 21 länsstyrelser svarade på frågorna gällande tillsynen under 2019. När det gäller kommunerna var svarsfrekvensen cirka 90 %. Antalet kommuner som enskilt eller via gemensamma svar helt eller delvis svarade på frågorna var 259 stycken. Det är 60 kommuner ingående i 23 samverkansformer som lämnat gemensamma svar.

Utveckling och förbättring

Förslag

I miljötillsynsutredningen, SOU 2017:63, lämnades ett antal förslag med syfte att utveckla och förbättra miljöbalkstillsynen. Flera av de förslag som lämnades där berör också de brister i tillsynen som Naturvårdsverket identifierat i denna och tidigare redovisningar till regeringen. Naturvårdsverket lämnar därför inga nya förslag i denna redovisning utan förordar att miljötillsynsutredningens förslag genomförs.

Uppföljning av de förslag vi lämnade 2019

I redovisningen den 15 april 2019 lämnade Naturvårdsverket några förslag på förbättrande åtgärder². Under året har vi därför genomfört bland annat följande aktiviteter.

LÄNSSTYRELSEBESÖK

De uppgifter om länsstyrelsernas operativa tillsyn som vi hämtar in årligen ger en översiktlig bild av förutsättningar och genomförande av tillsynen. För att det ska vara möjligt till mer underbyggda slutsatser om eventuella brister och att föreslå åtgärder har vi under året genomfört besök hos två länsstyrelser. Vid besöken genomfördes gruppintervjuer där bland annat enkätsvaren användes som underlag. Vår avsikt är att fortsätta med besöken under kommande år och på sikt besöka samtliga länsstyrelser.

SAMVERKANSTRÄFF MED LÄNSSTYRELSENA

Miljösamverkan Sverige tog under 2018 fram ett handläggarstöd för att underlätta länsstyrelsernas arbete med uppföljning och utvärdering av kommunernas tillsyn. För att utbyta erfarenheter och fånga upp resultat från länsstyrelsernas arbete bjöd Naturvårdsverket in till en samverkansträff under hösten 2019.

ÖVERLÅTEN TILLSYN

Flera länsstyrelser har genomfört eller påbörjat en översyn av de beslut om överlåtelse av tillsyn som tagits före miljötillsynsförordningen trädde i kraft. För att underlätta genomförandet av översynen samt bidra till en mer likvärdig bedömning av bestämmelserna tog Naturvårdsverket under 2019 fram ett förslag till vägledning. Förslaget var ute på remiss under hösten och publicerades i början av 2020.

Utvecklingsområden

Det pågår flera utvecklingsprocesser i syfte att stärka och effektivisera tillsynen samt göra tillsynen mer enhetlig. Det handlar till exempel om en nationell miljötillsynsstrategi, smartare vägledning samt digitalisering av miljöbalkstillsynen.

---

² Uppföljning av kommuners och länsstyrelsernas tillsyn enligt miljöbalken. Redovisning till regeringen enligt 1 kap. 28 § miljötillsynsförordningen den 15 april 2019.

MILJÖTILLSYNSSTRATEGI

Miljötillsynsutredningen (SOU 2017:63) föreslog att en nationell strategi för miljöbalkstillsynen skulle tas fram. Tillsyns- och föreskriftsrådet bedömde att förslaget är en relevant åtgärd för att stärka miljöbalkstillsynen och att det har en tydlig koppling till rådets uppdrag. Rådet beslöt i november 2018 att göra en förstudie.

En arbetsgrupp utsågs i januari 2019 och redovisade resultatet av förstudien i en rapport i juni samma år.

Enligt förstudien bör syftet med strategin vara att:

- få genomslag för nationella prioriteringar av tillsynen,
- lyfta angelägna utvecklingsområden för att stärka tillsynsverksamheten,
- förenkla tillsynsmyndigheternas planering av tillsyn och
- tydliggöra vad som ska följas upp.

Tillsyns- och föreskriftsrådet godkände förstudien i september 2019. För att komma vidare tog Naturvårdsverket fram ett förslag på fortsatt arbete som därefter förankrats hos Havs- och vattenmyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Kemikalieinspektionen, Jordbruksverket och Naturvårdsverket. Arbetet med att ta fram strategin har nu satt igång.

SMARTARE VÄGLEDNING

Det har i olika sammanhang riktats kritik mot myndigheternas tillsynsvägledning. Miljösamverkan Sveriges projekt Smartare vägledning har tagit fram ett förslag på hur ett modernt sätt att arbeta med vägledning inom Miljöbalkens område kan se ut. Projektet startades hösten 2018 och avslutades under vintern 2019.

För att åstadkomma en vägledning som är behovsanpassad och resurseffektiv för såväl utförare av tillsyn som vägledare föreslås följande:

- En indelning i branscher och sakområden som utgår från tillsynsmyndigheternas arbetssätt och behov och som hittas på ett ställe.
- En fast vägledningsmeny som utgår från tillsynsmyndigheternas behov.
- Samverkan inom tillsynsvägledningen i nya funktioner med utpekade ansvar.

DIGITALISERING

Regeringen gav 2019-11-14 Naturvårdsverket och Jordbruksverket i uppdrag att, i samverkan med Livsmedelsverket och länsstyrelserna, genomföra en förstudie om förutsättningarna för att utveckla en digitaliserad, målgruppsanpassad och samordnad tillsynsvägledning enligt miljöbalken.

Digitalisering skapar förutsättningar för ökad överblick och struktur vilket bedöms gagna tillsynsvägledningen. Samtidigt är struktur och systematik en förutsättning för digitalisering, vilket kräver delvis nya arbetssätt.

Denna förstudie föreslår därför som ett första steg att informationen som avser råd och stöd inom tillsynsvägledningen ordnas på en digital sida ("en väg in") så att både

tillsynsvägledare och tillsynspersoner får en överblick. Därefter blir det tydligt vad som behöver ske i form av systematisering och ändrade arbetssätt över tid.

För att uppföljning och utvärdering av den operativa tillsynen ska kunna utgöra underlag för att förbättra tillsynen och ge relevant stöd och råd och samordnande insatser krävs ett digitalt kliv. Uppföljningen av tillsynen kan genom digitalisering göras utan extra insatser från tillsynsmyndigheten. Det kräver dock ett första steg där uppgifter och kriterier standardiseras.

Nyckeltal

Uppgifterna vi samlar in från länsstyrelser och kommuner publicerar vi som öppna data på Naturvårdsverkets webbplats. För att ge exempel på hur uppgifterna vi samlar in kan användas av länsstyrelser, kommuner och andra redovisas här några nyckeltal. Notera dock att de data som vi samlar in inte är kvalitetssäkrade eftersom de delvis bygger på länsstyrelsernas och kommunernas egna bedömningar och olika sätt att definiera och redovisa olika parametrar. Försiktighet uppmanas därför vid jämförelser mellan myndigheterna.

Avgiftsfinansiering – länsstyrelserna

I enlighet med förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken ska länsstyrelserna redovisa ett antal uppgifter om intäkter och kostnader för tillsyn och prövning. Utifrån dessa uppgifter kan andelen tillsyn som finansieras med avgifter för miljöfarlig verksamhet respektive vattenverksamhet beskrivas. Notera att kostnaderna för tillsyn kan beräknas olika och att det finns stora osäkerheter i kvaliteten på uppgifterna.

Utifrån länsstyrelsens uppgifter om nedlagd tid för tillsyn kan kostnader för tillsynen beräknas schablonmässigt och utan att variationer i OH-kostnader påverkar utfallet. I figurerna nedan presenteras uppgifterna för respektive länsstyrelse med följande ingångsdata:

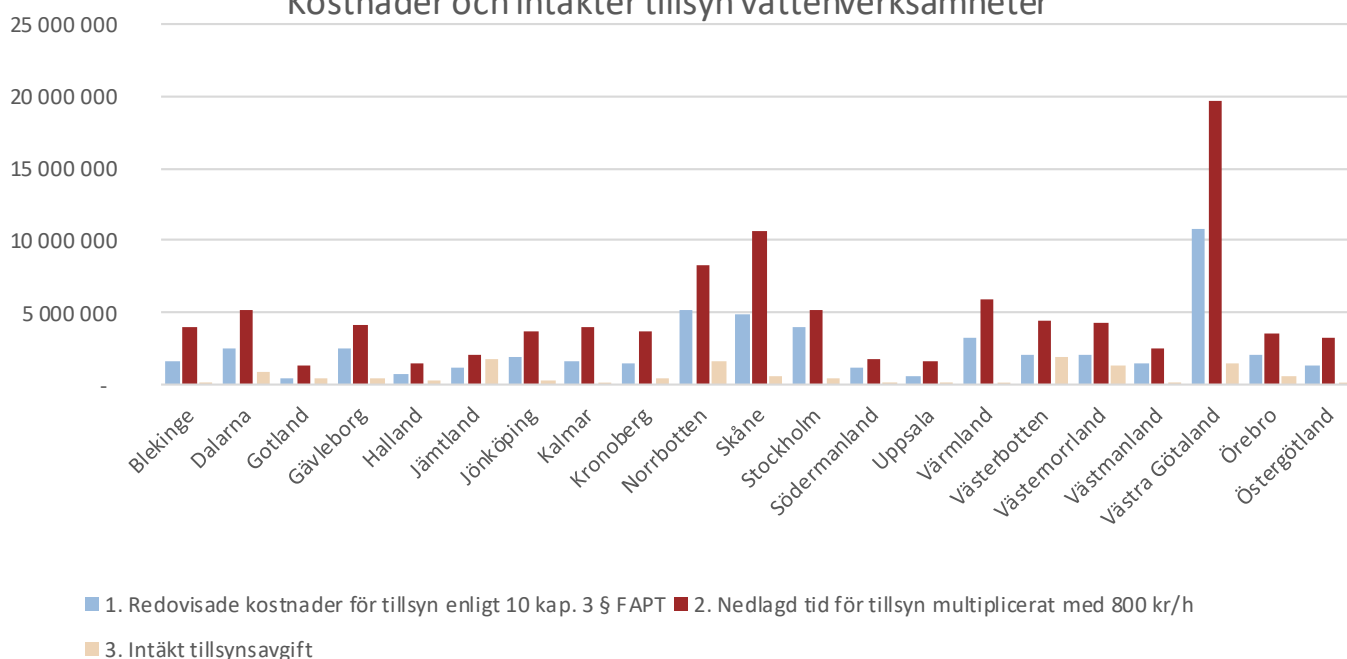
1. Totala kostnader för tillsyn enligt de uppgifter som länsstyrelserna redovisat enligt 10 kap. 3 § FAPT.
2. Nedlagd tid för tillsyn omräknat till kostnad med schablonkostnaden 800 kr per timme.³
3. Intäkt tillsynsavgift för respektive tillsynsområde som länsstyrelsen redovisat.

Uppgifterna i parameter 1-2 är således olika sätt att uttrycka länsstyrelsernas tänkbara kostnader för utförd tillsyn. Skälen till att uppgifterna redovisas på detta sätt är för att påvisa vilka faktiska och teoretiska kostnader som intäkterna ska motsvara.

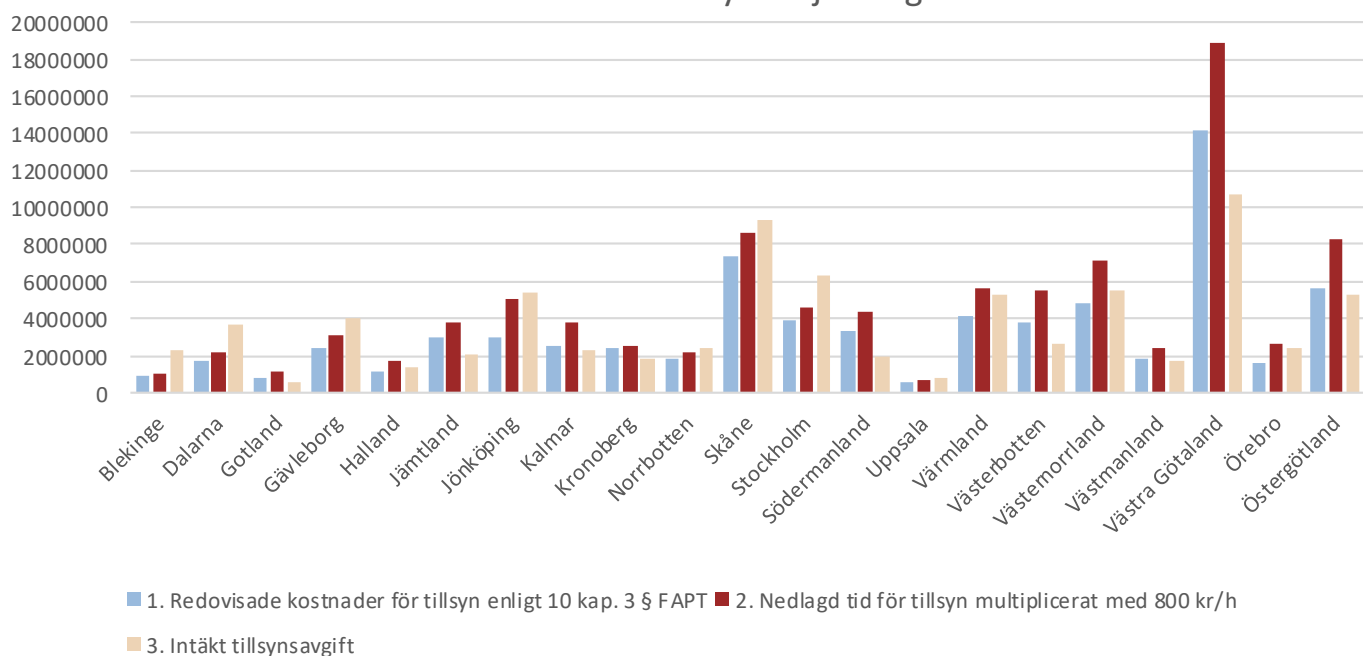
³ För tillsyn av bland annat vattenverksamheter ska en avgift tas ut på 800 kr per timme. Denna kostnad används här som schablon även för miljöfarlig verksamhet.

Kostnader och intäkter tillsyn vattenverksamheter

Kostnader för tillsyn av vattenverksamheter med två olika beräkningsmodeller för kostnad samt intäkter för tillsynen. Beloppen anges i kr.

Kostnader och intäkter tillsyn Miljöfarlig verksamhet

Kostnader för tillsyn av miljöfarlig verksamhet med två olika beräkningsmodeller för kostnad samt intäkter för tillsynen. Beloppen anges i kronor.

I figurerna ovan framgår länsstyrelsernas intäkter och kostnader för tillsyn av vattenverksamhet respektive miljöfarlig verksamhet med två alternativa sätt att redovisa kostnaderna. De sammantagna intäkterna understiger kostnaderna för de flesta länsstyrelser, oavsett metod för kostnadsberäkningarna. Särskilt tycks tillsynen av vattenverksamheter vara finansierad av skattemedel istället för avgifter. Se vidare i Naturvårdsverkets redovisning till regeringen enligt 10 kap. 7 § förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken den 15 april 2020.

Avgiftsfinansiering – kommuner

Vi bad kommunerna beräkna eller uppskatta hur stor del av tillsynen som finansierats med tillsynsavgifter under 2019. (Avgiftsfinansieringsgrad = tillsynsavgifter/bruttokostnader för tillsyn). Uppgifterna om avgiftsfinansieringsgrad är inte kvalitetssäkrade bland annat eftersom det inte finns någon gemensam definition av hur bruttokostnaderna ska beräknas. En del kommuner har angett beräknade och precisa svar medan andra gjort uppskattningar som i vissa fall är ganska grova.

	Antal svar	Antal kommuner	Medel	Median	Störst	Minst
Miljöfarlig verksamhet	195	232	53%	55%	100%	20%
Hälsoskydd	190	227	44%	45%	100%	0%

Uppskattad andel av tillsynen som finansierats med tillsynsavgifter under 2019.

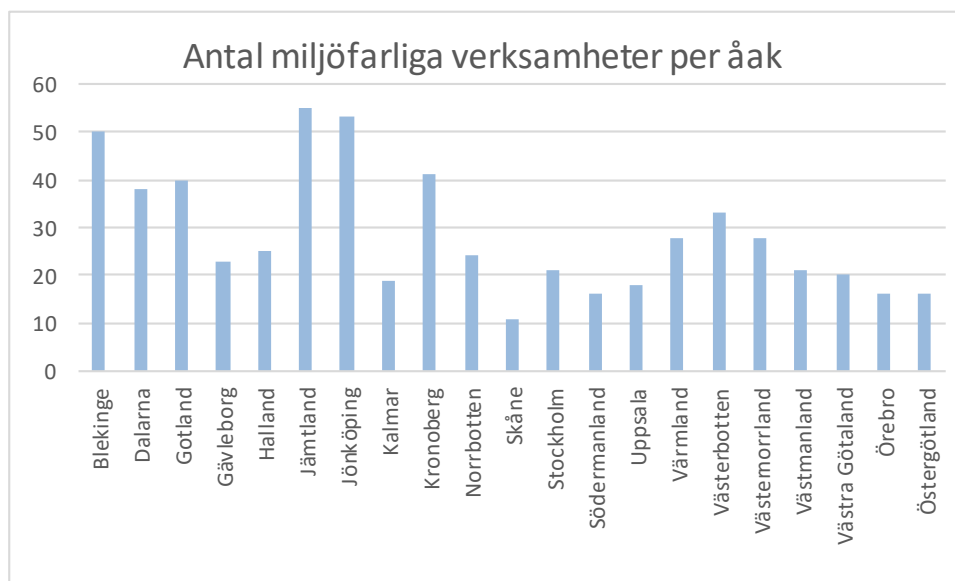
Tillsynsobjekt och årsarbetskrafter miljöfarlig verksamhet

Uppgifter om antal tillsynsobjekt har vi hämtat från Svenska miljörapporteringsportalen, SMP, och från kommunernas enkätsvar. Länsstyrelsernas redovisade tid för tillsyn har vi räknat om till årsarbetskrafter (åak). En åak motsvarar 1710 timmar. Kommunerna har angett antalet tillgängliga personresurser för tillsyn av miljöfarlig verksamhet i sina enkätsvar. Eftersom det saknas en gemensam definition av hur detta ska beräknas bad vi kommunerna göra en bedömning/uppskattningar av antalet tjänster. Det betyder till exempel att en person som arbetar halvtid med miljöbalkstillsyn räknas som en halv tjänst.

LÄNSSTYRELSENA

Totala antalet tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter där länsstyrelserna har ansvar för tillsynen är enligt SMP cirka 1950. Uppgifter om antal tillståndspliktiga miljöfarliga finns också i länsstyrelsernas behovsutredningar. För flertalet länsstyrelser finns det avvikelser mellan antalet i SMP och antalet i behovsutredningen. Södermanland redovisar exempelvis 27 % fler verksamheter i behovsutredningen jämfört med SMP. Västernorrland däremot redovisar 23 % färre verksamheter i behovsutredningen jämfört med SMP. Det kan finnas flera olika orsaker till dessa avvikelser. I denna rapport har vi valt att använda uppgifterna som finns i SMP.

Länsstyrelserna redovisar tid för tillsyn av miljöfarlig verksamhet. Omräknat till årsarbetskrafter (en årsarbetskraft är 1710 timmar) varierar tiden från 0,5 årsarbetskrafter i Uppsala till 19,4 årsarbetskrafter i Skåne.

Antalet miljöfarliga verksamheter (enligt SMP) per antalet årsarbetskrafter för tillsyn av miljöfarlig verksamhet under 2019.

Kommentar: Länsstyrelsen i Jämtland hanterar flest antal tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter per årsarbetskraft och Länsstyrelsen i Skåne minst antal. Av betydelse är förstås vilken typ av verksamheter som finns i respektive län. Jämtland har enligt uppgifter i SMP 155 tillståndspliktiga verksamheter varav 8 är industriutsläppsverksamheter. Skåne har 221 tillståndspliktiga verksamheter varav 80 är industriutsläppsverksamheter.

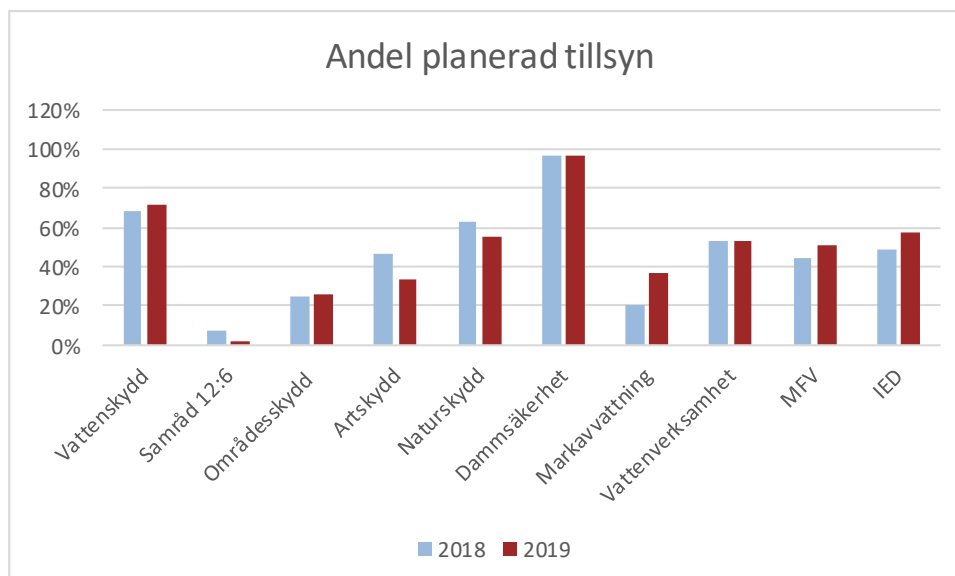
KOMMUNERNA

Kommunerna har enligt SMP tillsynsansvar för sammanlagt cirka 3600 tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter. Enligt enkätsvaren har kommunerna dessutom sammanlagt tillsynsansvar för mer än 17 000 anmälningspliktiga miljöfarliga verksamheter (218 svar / 257 kommuner). Kommunerna har olika sätt att räkna antalet årsarbetskrafter. Det kan till exempel vara enligt definitioner från miljöbarometern/miljösamverkan eller SKR. I vår enkätfråga bad vi kommunerna göra en bedömning av antalet tillgängliga tjänster för tillsynen. Det betyder till exempel att en person som jobbar halvtid med miljöbalktillsyn räknas som en halv tjänst.

När det gäller antalet miljöfarliga verksamheter (anmälningspliktiga och tillståndspliktiga) per tjänst finns en stor variation. I den kommun med flest antal miljöfarliga verksamheter per tjänst finns 0,3 tjänster för tillsyn av 143 anmälningspliktiga respektive 10 tillståndspliktiga verksamheter. I kommunen med minst antal finns cirka 17 tjänster för tillsyn av 59 anmälningspliktiga respektive 19 tillståndspliktiga verksamheter. I medeltal för alla svarande kommuner ska varje hel tjänst hantera 26 miljöfarliga verksamheter (medianvärdet är 19).

Planerad och händelsestyrd tillsyn – länsstyrelserna

Länsstyrelserna redovisar tid för händelsestyrd respektive planerad tillsyn inom några olika områden. Fördelningen påverkas dock av att det saknas gemensamma definitioner av vad som räknas som händelsestyrda respektive planerade insatser.

Andel planerad tillsyn inom olika tillsynsområden enligt redovisad tid som hämtats från länsstyrelsen i Örebro.

	VÄS-kod (händelsestyrd och planerad tillsyn)
Vattenskyddsområden	5161 + 5162
Samråd enligt 12 kap 6 §	5251 +5252
Tillsyn och kontroll av dispenser och tillstånd avseende områdesskydd	5261 +5265
Tillsyn av skydd för djur- och växtarter	52711-52713, 52719 + 52721-52723, 52729
Dammsäkerhet	53532 +53522
Markavvattning	53531 + 53521
Övrig vattenverksamhet	53533 +53523
Miljöfarlig verksamhet	5556 +5553
IED-anläggningar	55573 +55572

Kommentar: Nästan all tillsyn när det gäller dammsäkerhet är planerad. Detta borde delvis kunna förklaras av att finansieringen inom detta område skiljer sig från övriga tillsynsområden. Tillsynsavgifterna för klassificerade dammar tillfaller den länsstyrelse som bedriver tillsynen av dammen ifråga. Vidare är området noggrant reglerat och är välförsörjt när det gäller tillsynsvägledning från Svenska kraftnät.

Kommunernas tillsyn

Den information om kommunernas miljöbalkstillsyn som Naturvårdsverkets samlar in årligen användas främst som ett underlag för att prioritera i vilken ordning länsstyrelserna ska besöka kommunerna. Frågeformuläret till kommunerna innehöll därför ett begränsat antal frågor från det handläggarstöd som tagits fram av Miljösamverkan Sverige. De insamlade svaren har Naturvårdsverket därefter lämnat över till respektive länsstyrelse.

Formuläret innehöll även frågor inom några andra områden där det finns behov av information från kommunerna och där vi sett en möjlighet att samverka kring insamlingen.

Jordbruksverket ställde några frågor om tillsyn av jordbruksverksamhet. Svaren på dessa har sammanställts och analyserats av Jordbruksverket och finns redovisade i denna rapport.

För att få underlag till Naturvårdsverkets projekt om uppdaterade miljötillstånd ställde vi frågor om omprövning och återkallelse av tillstånd. Länsstyrelsen i Västerbotten ställde frågor om efterbehandling som underlag för sitt arbete med att vägleda kommunerna om tillsyn över förorenade områden. För att uppfylla EU-kommissionens genomförandebeslut ställdes slutligen frågor om tillsyn över industriutsläppsverksamheter som omfattas av VOC-förordningen. Dessa uppgifter redovisas inte i denna rapport utan har lämnats över till respektive frågeställare. För att ta del av kommunernas fullständiga svar hänvisar vi till Naturvårdsverkets öppna data.

Vissa uppgifter om personresurser, avgiftsfinansiering och antal tillsynsobjekt finns i föregående avsnitt om nyckeltal.

RESURSER OCH GENOMFÖRANDE

Som nämnts under kapitlet om nyckeltal är det stor variation när det gäller kommunernas resurser (antal tjänster) för tillsyn i förhållande till antalet verksamheter. Kommunerna har i sina enkätsvar uppskattat i vilken grad de kunnat avsätta resurser för miljöbalkstillsyn i tillsynsplanen i förhållande till de samlade behoven enligt behovsutredningen. Vidare hur de genomfört tillsyn enligt tillsynsplanen. Genomförandet varierar mellan 0 och 100 % när det gäller i förhållande till behoven respektive 20 – 100 % när det gäller tillsynsplanen.

För att säkerställa en kompetensbredd och minska sårbarheten vid personalomsättning har Naturvårdsverket, i den vägledning om överlåtelse av tillsyn som publicerades i början av 2020, rekommenderat att de kommuner som vill ta över tillståndspliktig verksamhet bör ha minst tre årsarbetskrafter för arbete med miljöfarlig verksamhet. Enligt kommunernas enkätsvar har ett femtiotal kommuner med ansvar för tillståndspliktig verksamhet mindre än tre tjänster för tillsyn över all miljöfarlig verksamhet inom kommunen.

BEHOVSUTREDNING OCH TILLSYNSPLAN

Drygt 30 kommuner har uppgett att de inte hade en samlad tillsynsplan för miljöbalkstillsynen under 2019 och/eller att de saknade en aktuell behovsutredning vid utgången av 2019.

När det gäller miljötillsynsförordningens bestämmelser är ett av kriterierna för överlåtelse och återtagande av tillsyn att förordningens krav när det gäller behovsutredning och tillsynsplan ska vara uppfyllda. Naturvårdsverket kan konstatera att nästan alla kommuner som uppgett att de saknar en samlad tillsynsplan och/eller aktuell behovsutredning har tagit över ansvaret för tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet från länsstyrelsen. Enligt uppgifter i Svenska miljörapporteringsportalen, SMP, rör det sig om sammanlagt cirka 300 verksamheter.

MILJÖBROTT OCH MILJÖSANKTIONSAVGIFTER

Totalt anmäldes 4524 brott mot miljöbalken under 2019 enligt preliminära uppgifter från BRÅ. Ungefär 40 % av dessa gällde nedskräpning (29 kap. 7 § miljöbalken). Kommunerna (antal svar på frågan var 209) uppger att de sammanlagt anmält cirka 750 brott mot miljöbalken under 2019.

Enligt uppgifter hämtade från Kammarkollegiet togs totalt cirka 3300 beslut om miljöstraffavgifter under 2019. Av dessa beslut svarade kommunerna för cirka 3000 beslut. Huvuddelen av överträdelsena gällde liksom tidigare år överträdelse av förordningen om fluorerade växthusgaser genom att vara försenad med att lämna in en rapport.

Slutsatser kommunernas tillsyn

- De insamlade uppgifterna visar på stor variation när det gäller kommunernas resurser (antal tjänster) för tillsyn i förhållande till antalet verksamheter. Naturvårdsverket bedömer att det finns risk att tillsynen inte blir likvärdig när de tillgängliga resurserna för tillsyn varierar i så hög grad mellan kommunerna. Vi välkomnar därför att länsstyrelserna genom prop. 2019/20:173 föreslås få rätt att förelägga kommuner, som inte fullgör sitt tillsynsuppdrag, att åtgärda brister i uppdraget.
- Knappt trettio av de kommuner som har tagit över ansvaret för tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet från länsstyrelsen har uppgett att de saknar en samlad tillsynsplan och/eller aktuell behovsutredning. Därtill har ett femtiotal av de kommuner som har tagit över ansvar för tillståndspliktig verksamhet uppgett att de har mindre än tre tjänster för tillsyn av all miljöfarlig verksamhet som kommunen ansvarar för. Naturvårdsverkets bedömer generellt att tre årsarbetskrafter för tillsyn av miljöfarlig verksamhet bör ses som ett minimum vid överlåtelse av tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet⁴. Länsstyrelsen ska regelbundet följa upp den överlåtna tillsynen och om kommunen inte längre uppfyller förutsättningarna så ska överlåtelserna återkallas. Naturvårdsverket kommer därför uppmana länsstyrelserna att särskilt fokusera på att följa upp den överlåtna tillsynen vid sina kommunbesök.

---

⁴ [Se vidare Naturvårdsverkets vägledning om överlåtelse av tillsyn.](#)

Länsstyrelsernas tillsyn

Länsstyrelserna fick via sina regleringsbrev för 2019 uppdrag om miljötillsyn, enskilda avlopp samt strategiskt VA-arbete som ska redovisas till Naturvårdsverket och/eller Havs- och vattenmyndigheten. Länsstyrelserna ska utifrån sitt ansvar för tillsyn av miljöbalkens efterlevnad särskilt redovisa:

- hur den operativa miljötillsynen och andelen egeninitierad tillsyn har utvecklats sedan föregående år,
- hur den operativa tillsynen har fördelats mellan olika områden, i synnerhet hur den operativa tillsynen av avloppsanläggningar har bedrivits,
- vilka tillsynsvägledande insatser som har genomförts såväl när det gäller samordning, råd och stöd som uppföljning och utvärdering av kommunernas operativa tillsyn, i synnerhet tillsyn av avloppsanläggningar och enskilda avlopp, samt
- hur samverkan i Miljösamverkan Sverige och regional miljösamverkan har bedrivits.

Redovisningen ska utformas på ett enhetligt sätt, och i dialog med Naturvårdsverket, samt när det gäller avloppsanläggningar och enskilda avlopp, även med Havs- och vattenmyndigheten. Redovisningen ska omfatta hur medlen har använts och en analys av detta, samt vilka resultat som länsstyrelsernas arbete har lett till. För arbetet disponerar länsstyrelserna medel från anslaget 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård och anslaget 5:1 Länsstyrelserna m.m. under utgiftsområde 1 Rikets styrelse. Uppdraget ska redovisas till Naturvårdsverket senast den 15 februari 2020. Resultatet av tillsynen och tillsynsvägledningen av avloppsanläggningar och enskilda avlopp ska även redovisas till Havs- och vattenmyndigheten senast den 15 februari 2020.

Sammanfattande beskrivning av länsstyrelsernas tillsyn

Till länsstyrelserna ställde vi frågor om genomförd operativ tillsyn och tillsynsvägledning samt deltagande i miljösamverkan på nationell och regional nivå. Vi ställde också specifika frågor om operativ tillsyn och tillsynsvägledning när det gäller avloppsanläggningar och enskilda avlopp i enlighet med länsstyrelsernas regleringsbrev. Vidare ställde Jordbruksverket några frågor om tillsyn av jordbruksverksamhet.

Som underlag till Naturvårdsverkets projekt om uppdaterade miljötillstånd ställde vi frågor om omprövning och återkallelse av tillstånd. Slutligen ställdes också frågor om tillsyn över industriutsläppsverksamheter som omfattas av VOC-förordningen. Svaren är en del av det underlag som behövs för att uppfylla EU-kommissionens genomförandebeslut. Svaren när det gäller dessa områden redovisas dock inte i denna rapport.

Här följer en sammanfattning av länsstyrelsernas svar. För att ta del av länsstyrelsernas fullständiga svar hänvisar vi till Naturvårdsverkets öppna data.

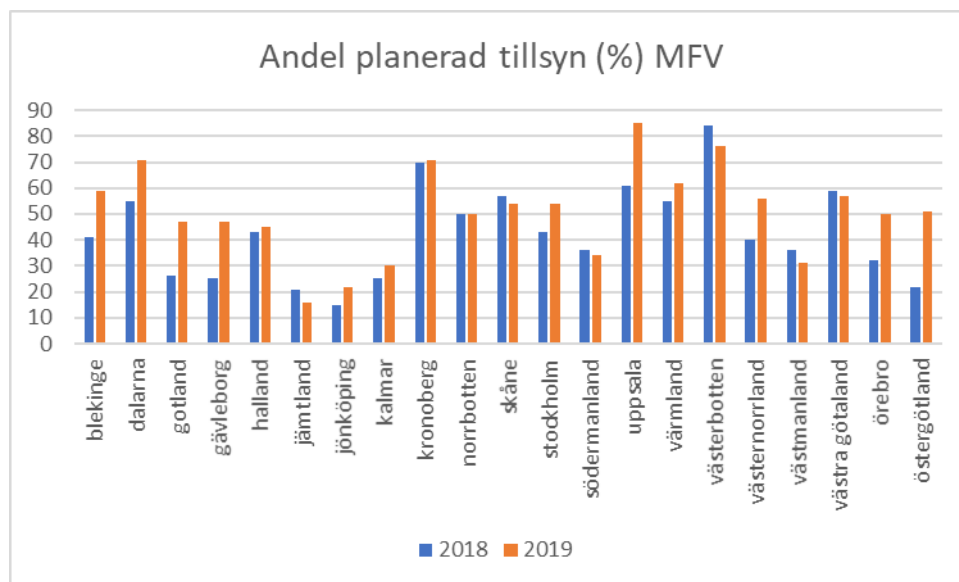
HÄNDELSESTYRD OCH PLANERAD/EGENINITIERAD TILLSYN

Hälften av länsstyrelserna uppger att den planerade tillsynen inom skyddade områden (7:e kap. miljöbalken) minskade under 2019. Som skäl för detta uppger de flesta minskade resurser. Knappt hälften av länsstyrelserna uppger att den planerade tillsynen när det gäller skydd av djur och växtarter (8:e kap. miljöbalken) minskade under 2019. Även här är skälet minskade resurser.

Miljöfarlig verksamhet (9:e kap. miljöbalken) är det område där flest länsstyrelser uppger att den planerade tillsynen har ökat. Anledningar till detta är bland annat ökad tillsyn när det gäller industriutsläppsverksamheter och avloppsreningsverk.

Länsstyrelserna redovisar tid för planerad respektive händelsestyrd tillsyn för ett antal tillsynsområden. (VÄS-koder). När det gäller miljöfarlig verksamhet finns det förutom koder för planerad och händelsestyrd tillsyn även koder för övergripande tillsyn, tillsyn över IED-anläggningar, miljörapporter, avgifter, anmälningsärenden, miljösanktionsavgifter och åtalsanmälan.

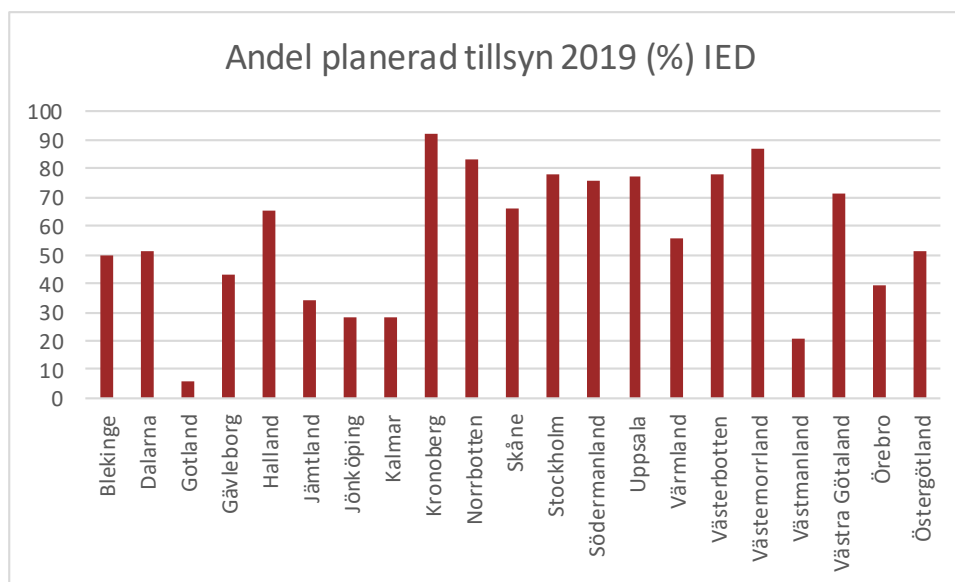
Andelen planerad tillsyn av miljöfarlig verksamhet under 2019 var i genomsnitt 51 % (median 51 %) och varierade mellan 16% (*Jämtland*) och 85 % (*Uppsala*). Länsstyrelserna har ingen gemensam definition av vad som ska redovisas under de olika koderna. Detta kan till viss del förklara skillnaderna som framgår av diagrammet nedan. Länsstyrelsernas beskrivning i sina enkätsvar när det gäller utvecklingen av den planerade tillsynen stämmer dock relativt väl med den tid som redovisats under 2018 och 2019.

Andel redovisad tid för planerad tillsyn över miljöfarlig verksamhet. Uppgifterna har hämtats från länsstyrelsen i Örebro.

Länsstyrelserna redovisar också planerad respektive händelsestyrd tillsyn av IED-anläggningar. Eftersom denna tillsyn är mer reglerad när det gäller tillsynsfrekvens och särskilda tillsynsprogram är det rimligt att anta att denna tillsyn ska vara planerad i högre utsträckning än övrig tillsyn av miljöfarlig verksamhet. Enligt länsstyrelsernas

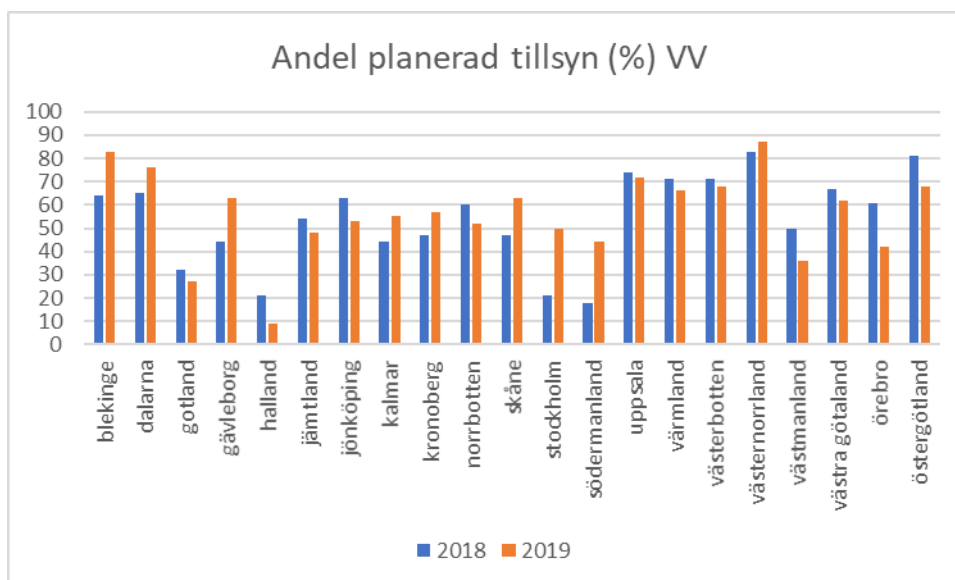
tidsredovisning var andelen planerad tillsyn under 2019 något högre och i genomsnitt 57 % (median 56%) och varierade mellan 6 % (Gotland) och 92 % (Kronoberg).

Andel redovisad tid för planerad tillsyn över IED-verksamheter. Uppgifterna har hämtats från länsstyrelsen i Örebro.

När det gäller vattenverksamheter (11:e kap. miljöbalken) uppger tre länsstyrelser att den planerade tillsynen minskat beroende på att arbetet med den nationella planen för omprövning av vattenkraften har prioriterats. Enligt några andra länsstyrelser har riktade medel i 1:11 anslaget medfört att andelen egeninitierad tillsyn av vattenverksamheter ökat.

Länsstyrelserna redovisar tid för planerad respektive händelsestyrd tillsyn för markavvattning, dammsäkerhet och övrig vattenverksamhet. Redovisad tid för markavvattning är liten i förhållande till de två övriga områdena. Tillsyn när det gäller dammsäkerhet är oftast planerad.

Andel redovisad tid för planerad tillsyn över vattenverksamhet. Uppgifterna har hämtats från länsstyrelsen i Örebro.

Tillsynen enligt 12 kapitlet i miljöbalken (jordbruk och annan verksamhet) utgörs främst av anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 §. Denna tillsyn är till största del händelsestyrd. Länsstyrelsen i Västra Götaland uppger att de har kunnat minska tiden på samråd 12:6 markant sedan 2018 tack vare ett utvecklat system för egenkontroll för verksamhetsutövare inom ledningsdragnings, fiber etc.

För att öka andelen planerad tillsyn ger länsstyrelserna i sina enkätsvar bland annat följande exempel på åtgärder:

- Strategiskt arbete med VA-frågor för att identifiera potentiella riskområden för såväl kommunala som enskilda anläggningar. (*Dalarna*)
- Utfört GIS-analys över förorenade områden och vissa tillståndspiktiga verksamheter för att se och tydliggöra risker pga. klimatförändringar. (*Jämtland*)
- Samarbete med Miljöövervakning har medfört mer vattenprovtagningar av bl.a. PFAS (verksamhetsutövare har medfinansierat) och resultatet har påvisat behov av ytterligare kontroll vid vissa verksamheter. (*Jämtland*)
- Genomfört en samlad tillsynsinsats avseende tillsyn av reservatsföreskrifterna som reglerar användning av vattenskoter i några av länets naturreservat. Insatsen samordnades med Länsstyrelsens speciella uppdrag om samordning av brottsförebyggande arbete. (*Kronoberg*)
- Planerat in tillsynsveckor med fältbesök för att följa upp givna beslut och utföra tillsyn av markavvattnings enligt länsstyrelsens vattenarbetsplan. (*Norrbottn*)
- År 2016 gjordes en uppdelning mellan prövning och tillsyn. Detta visade sig ge effekt eftersom den totala tillsynstiden för miljöfarlig verksamhet har ökat varje år sedan dess liksom den planerade tillsynstiden jämfört med den händelsestyrda. (*Stockholm*)
- Begärt in dokumentation av genomförda åtgärder i fler prövningsärenden, för att enklare kunna göra egeninitierad tillsyn på verksamheterna när dokumentation inkommer. (*Västernorrland*)

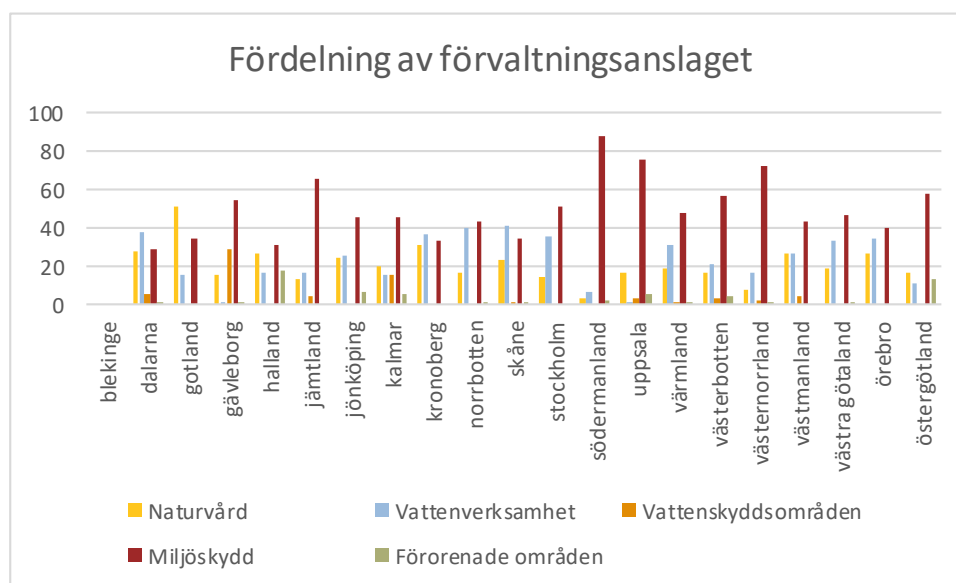
- Haft dialog med verksamhetsutövare av miljöfarlig verksamhet, vilket resulterat i mer egeninitierad tillsyn. (Östergötland)

FÖRDELNING MELLAN OLIKA TILLSYNSOMRÅDEN

Enligt regleringsbrevet ska länsstyrelserna redovisa hur tillsynen fördelats mellan olika tillsynsområden. Vi bad länsstyrelserna uppskatta hur förvaltningsanslaget fördelats mellan olika tillsynsområden.

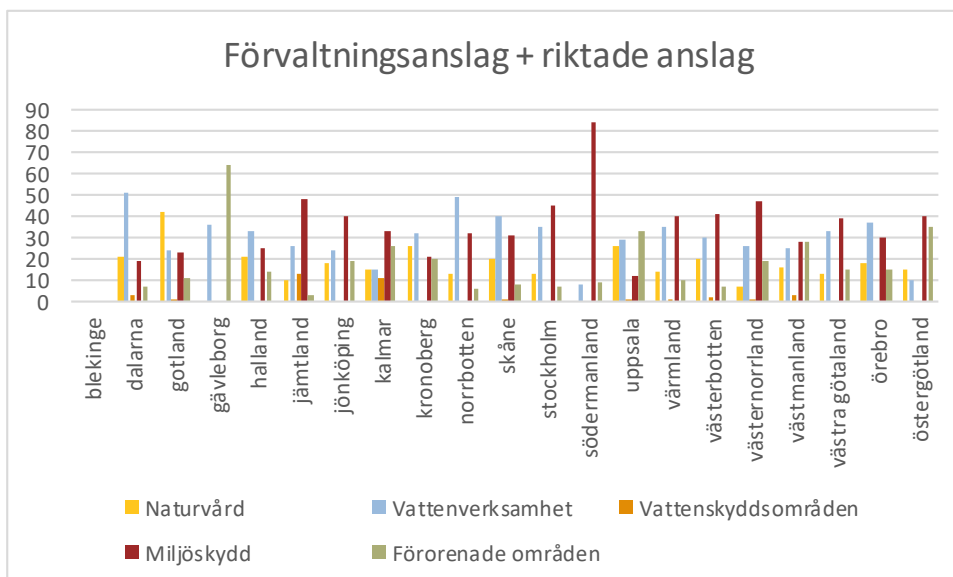
Sexton länsstyrelser uppger att störst andel av förvaltningsanslaget gått till miljöskydd. Två länsstyrelser fördelade mest till vattenverksamhet och en länsstyrelse mest till naturvård. Föreerade områden fick mellan 0 och 18 % av förvaltningsanslaget och i genomsnitt 3 %.

Naturvård får mellan 3 % (Södermanland) och 51 % (Gotland) av förvaltningsanslaget. Vattenverksamheter får mellan 1% (Uppsala) och 41 % (Skåne). Miljöfarlig verksamhet får mellan 29 % (Dalarna) och 88 % (Södermanland).

Länsstyrelsens uppskattning av hur förvaltningsanslaget för tillsynen under 2019, 5:1 under utgiftsområde 1, fördelats mellan olika tillsynsområden. (Blekinge län har inte svarat på frågan.)

Om även riktade anslag tas med i beräkningen fördelades mellan 7 och 35 % till föreerade områden och i genomsnitt 15 %. (Länsstyrelsen i Gävleborgs svar ingår inte eftersom de troligen missuppfattat frågan och endast svarat för fördelningen mellan vattenverksamheter och föreerade områden där det finns riktade anslag.)

Länsstyrelsemas uppskattning av fördelningen mellan olika tillsynsområden då förutom förvaltningsanslaget även riktade anslag ingår. (Blekinge län har inte svarat på frågan och Gävleborgs län har endast angett fördelningen av riktade anslag).

Den tid som handläggarna på länsstyrelserna redovisar kan också ge oss en uppskattning om fördelningen mellan olika tillsynsområden. Dessa uppgifter hämtar vi in via länsstyrelsen i Örebro.

Benämning (VÅS-koder)	2019 åak	2018 åak	2017 åak
Tillsyn av områdesskydd (exkl. vattenskyddsområden) (515)	11,9	9,9	7,3
Tillsyn av vattenskyddsområden (516)	1,1	0,8	0,3
Samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken (525)	24,6	24,1	24,0
Tillsyn och kontroll av dispenser och tillstånd avseende områdesskydd (526)	17,0	14,1	12,7
Tillsyn av skydd för djur- och växtarter (527)	4,2	3,9	3,8
Tillsyn av övrig prövning avseende naturskydd (528)	1,1	0,8	1,0
Tillsyn av vattenverksamhet (535)	73,4	73,7	67,4
Tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	71,2	66,0	58,2
Tillsyn av kemiska produkter och biotekniska organismer (565)	0,3	0,2	0,2
Tillsyn av avfall och producentansvar (566)	13,1	8,1	5,5
Tillsyn av övrigt miljö- och hälsoskydd (567)	3,5	2,1	1,5
Tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	30,8	30,0	29,8
Summa åak	252	234	212

Totalt redovisad tid för tillsyn under 2019 ökade med cirka 18 årsarbetskrafter jämfört med år 2018. Ökningen är troligtvis ett resultat av det ökade anslaget som länsstyrelserna fick 2018. En stor del av det ökade anslaget användes till att anställa personal. Detta kan delvis förklara att länsstyrelserna redovisat mer tid för tillsyn under 2019 trots att anslaget minskade under året.

AVVIKELSE MELLAN UTFÖR TILLSYN OCH BEHOVSUTREDNINGEN

Vi bad länsstyrelserna beskriva de största avvikelserna under 2019 mellan utförd tillsyn och behovsutredningen inom respektive tillsynsområde. Nästan alla länsstyrelser beskriver stora avvikelser när det gäller tillsyn över vattenverksamheter.

Här ger vi några exempel på vad länsstyrelserna redovisat.

- Flera kommuner väljer att lämna tillbaka tillsynen för tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter pga. resurs/kompetensbrist. Det medför ett ökat behov av tillsynstid i behovsutredningen men möjligheterna att utföra tillsyn ökar inte då tillsynsavgifterna inte tillfaller enhet som utför tillsynen. (*Dalarna*)
- Under 2019 hade vi väldigt begränsad möjlighet att bedriva egeninitierad tillsyn över alla länets dammar. Vi fick fokusera på de ärenden och arbeten som redan hade påbörjats. (*Gävleborg*)
- Markavvattnings har varit helt bortprioriterad och vi kommer inte heller upp i nivå för tillsyn av vattenkraft. (*Kalmar*)
- Tillsyn av vilthägn samt CITES-listade arter är eftersatt och har endast skett efter anmälan utifrån. (*Kronoberg*)
- Vi har behövt prioritera bort eller dra ner på kemikalietillsyn (projekt kring utfasning och förvaring), tillsynsprojekt kring masshantering, uppströmsarbete avseende hantering av avfall, genomföra fler oanmälda/anmälda tillsynsbesök på IED-anläggningar, samråd och periodiska undersökningar mm. (*Skåne*)
- När det gäller vattenverksamhet är avvikelsen som störst, Den utförda tillsynen utgör bara 12 % av det behov som kalkylerats med hjälp av Miljösamverkan Sveriges mall. (*Uppsala*)
- Inom naturvårdstillsynen finns den största differensen mellan behov och utfall på tillsynen över områdesskydd. Det är cirka en tredjedel som vi lyckas utföra. (*Västra Götaland*)

TILLSYNSVÄGLEDNING

Förutom att svara på frågor via mejl eller telefon har länsstyrelserna genomfört handläggarträffar, tillsynskampanjer, projekt, utbildningar med mera inom de olika tillsynsområdena. Här följer några exempel på vägledningsinsatser.

- **Naturvård:** Elva länsstyrelser har genomfört aktiviteter när det gäller strandskydd.
- **Miljöfarlig verksamhet:** Vägledning har skett inom flera olika områden, till exempel avloppsanläggningar, enskilda avlopp, lantbruk, industriutsläppsverksamheter, buller, energi och miljöbrott.
- **Hälsoskydd:** Tretton länsstyrelser har ordnat tillsynsdagar, handläggarträffar och liknande för kommunernas hälsoskyddsinspektörer. Dessa har till exempel handlat om buller, bostadstillsyn och legionella.

- **Verksamheter som orsakar miljökador:** Länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Gävleborg och Jämtland har under 2019 fortsatt det samarbete inom tillsynsvägledning för kommunerna i länen via Skype som inleddes 2018. Inom ramen för det samarbetet hölls under våren ett seminarium om ansvarsutredningar för förorenade områden, något som många av kommunerna har behov av vägledning inom.
- **Jordbruk och annan verksamhet:** Tre länsstyrelser har genomfört handläggartäffar. Övriga länsstyrelser har inte redovisat någon vägledning inom området.
- **Avfall och kemikalier:** Vägledningen inom dessa områden är ofta knuten till aktiviteter inom miljöfarlig verksamhet eller till projekt inom miljösamverkan.

Totalt redovisade länsstyrelserna tid motsvarande cirka 15 årsarbetskrafter när det gäller tillsynsvägledning om naturskydd, områdesskydd, miljöfarlig verksamhet, vattenverksamhet och förorenade områden.

Länsstyrelsemas redovisade tid för tillsynsvägledning inom olika tillsynsområden.

UPPFÖLJNING AV KOMMUNERNAS TILLSYN

Under året har femton länsstyrelser genomfört sammanlagt 60 kommunbesök. Flertalet länsstyrelser har ambitionen att besöka alla kommuner under en mandatperiod. Under 2019 uppmärksammades bland annat följande i samband med kommunbesöken.

Goda exempel:

- Kunniga och erfarna medarbetare.
- En kommun har tagit fram "tillsynskort" som fylls i under tillsynsbesöket och som sedan matas in digitalt i datastödet. Detta har frigjort tid för annat eftersom efterarbetet går mycket snabbare.
- En kommun har efter länsstyrelsens påpekande i samband med uppföljningen av den kommunala tillsynen beslutat om ny organisation med särskild myndighetsnämnd.

- Bra exempel på samverkan mellan kommuner som har ett gemensamt miljökontor och hittat en bra form för samverkan.

Brister:

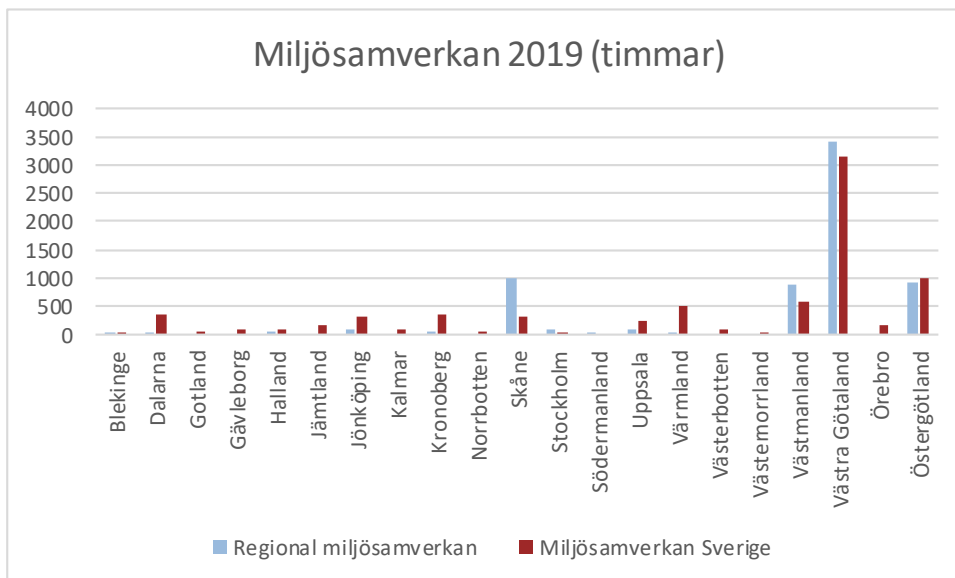
- Bristfällig tillsyn av strandskydd.
- Avsaknad av tillsynsprogram för industriutsläppsverksamheter.
- Alla tillsynsområden ingår inte i behovsutredning och tillsynsplan.
- Inga rutiner för att hantera jävsfrågor.

MILJÖSAMVERKAN

Samtliga länsstyrelser har deltagit på något sätt i Miljösamverkan Sveriges verksamhet under året. Alla länsstyrelser har också använt sig av material som miljösamverkan tagit fram under året. Nedlagd redovisad tid skiljer sig åt mellan länsstyrelserna. Södermanland har redovisat noll timmar och Västra Götaland över tretusen timmar.

Regional miljösamverkan finns i flera län. Enligt länsstyrelsernas tidsredovisning är det stora variationer när det gäller nedlagd tid. Totalt har länsstyrelserna redovisat tid motsvarande fyra årsarbetskrafter. Västra Götaland står för två av dessa. Vi bad länsstyrelserna ge exempel på resultat av projekt som genomförts inom regional miljösamverkan. Här följer ett par exempel på sådana resultat. Kalmar län som redovisat goda resultat enligt nedan har dock redovisat noll timmar för regional miljösamverkan under 2019.

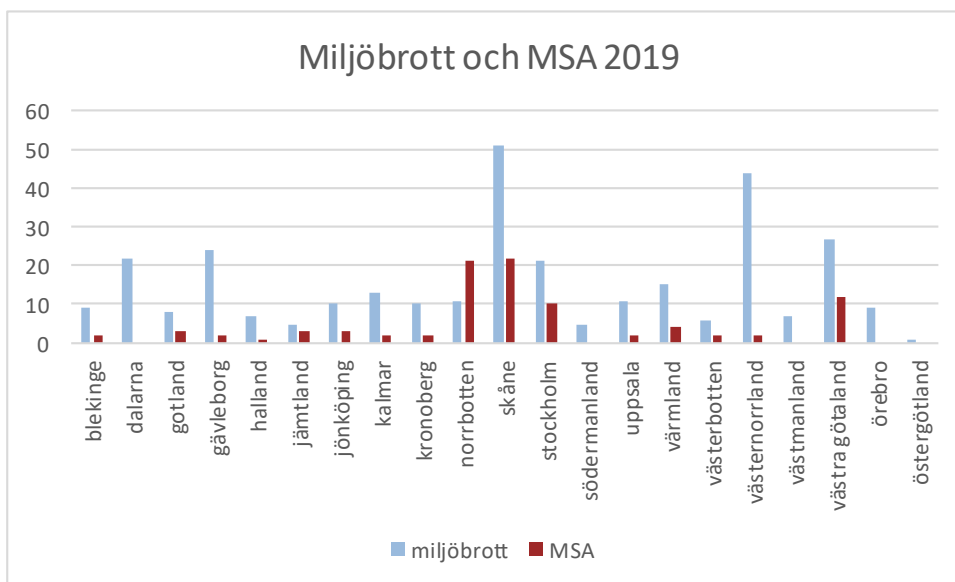
- Ökad samverkan, kompetensutveckling, mer likriktad tillsyn, samsyn, spridning av ny lagstiftning. (*Skåne*)
- Deponiprojektet som inleddes 2012 lever fortfarande vidare och kommunerna i länet arbetar metodiskt med att undersöka och åtgärda ett par nedlagda deponier årligen. (*Kalmar*)
- Projektet som har bedrivits om vattenskyddsområden har lett till bättre kontaktytor och lett till vidare arbete kring dessa frågor. (*Kalmar*)
- Projektet om ansvarsutredningar som gjordes under 2019 har blivit mycket uppskattat eftersom kommunerna kunde få hjälp med faktiska case undertiden som de jobbade med dem. (*Kalmar*)

Länsstyrelsemans redovisade tid för deltagande i regional miljösamverkan respektive Miljösamverkan Sverige.

MILJÖBROTT

Under 2019 gjorde länsstyrelserna sammanlagt 316 anmälningar om brott mot miljöbalken. Antalet per län varierade mellan 1 anmälan i Östergötland och 51 i Skåne. Sexton länsstyrelser tog enligt uppgifter hämtade från Kammarkollegiet beslut om 93 miljöstraffavgifter. Av dessa gällde 35 stycken överträdelse av EU-förordningen om avfallstransporter och 33 stycken försenade miljörapporter.

Antal anmälda brott mot miljöbalken respektive beslut om miljöstraffavgifter

Slutsatser länsstyrelsernas tillsyn

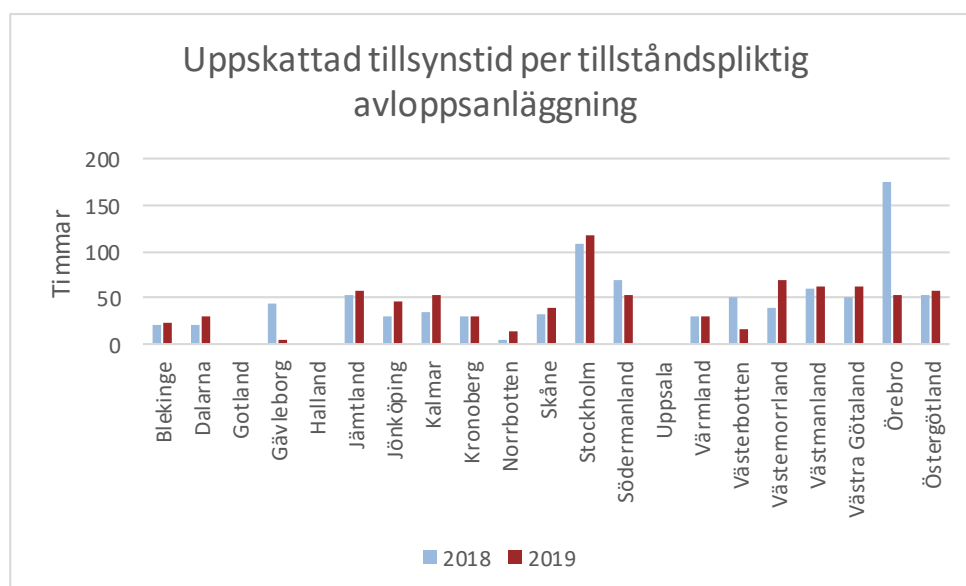
- De insamlade uppgifterna visar på att andelen redovisad tid för planerad respektive händelsestyrd tillsyn varierar i hög grad mellan länsstyrelserna. Det finns flera orsaker till detta. Förutsättningarna för planerad tillsyn skiljer sig åt beroende på tillsynsområde. Tillsyn när det gäller IED-verksamheter är till exempel reglerad när det gäller tillsynsfrekvens och krav på tillsynsprogram. Tillsynen när det gäller så kallade 12:6-samråd är däremot ofta svår att planera. Fördelarna med planerad tillsyn är till exempel att det ger möjlighet till förebyggande åtgärder istället för att agera i samband med akuta händelser. I de fall den händelsestyrda tillsynen ökat beror det, enligt länsstyrelsernas enkätsvar, oftast på minskade resurser. Länsstyrelsernas definitioner av vad som ska redovisas som planerad respektive händelsestyrd tillsyn är inte tydliga. För att uppföljningen ska vara relevant kommer vi föreslå att länsstyrelserna tillsammans med Naturvårdsverket tar fram en gemensam nomenklatur för planerad och händelsestyrd tillsyn. Vidare behövs en diskussion om hur resultatet av denna del av uppföljningen kan bidra till att utveckla tillsynsverksamheten.
- Trots minskade anslag under 2019 ökade redovisad tid för tillsyn med cirka 18 årsarbetskrafter jämfört med år 2018. Ökningen är troligtvis ett resultat av det ökade anslaget som länsstyrelserna fick 2018 och som till stor del användes för att anställa personal.
- Nästan alla länsstyrelser beskriver stora avvikelser för vattenverksamheter när det gäller den faktiskt genomförda tillsynen i förhållande till vad behovsutredningen visar kring tillsynsbehovet.
- Efter att Miljösamverkan Sverige tog fram en modell för uppföljning av kommunernas tillsyn har antalet kommunbesök ökat. Ungefär 60 kommunbesök genomfördes under 2019. Det finns bra förutsättningar att besöka alla kommuner i länet under en mandatperiod, vilket flera länsstyrelser har som målsättning.
- Länsstyrelserna har avsatt sammanlagt cirka 15 årsarbetskrafter, exklusive tid för miljösamverkan, för tillsynsvägledning när det gäller naturskydd, områdesskydd, miljöfarlig verksamhet, förorenade områden och vattenverksamhet. Mest tid har avsatts för miljöfarlig verksamhet och förorenade områden. Totalt redovisar länsstyrelserna tid motsvarande fyra årsarbetskrafter för nationell miljösamverkan och fyra årsarbetskrafter för regional miljösamverkan. Alla länsstyrelser deltar på något sätt i Miljösamverkan Sveriges verksamhet och flera län redovisar goda resultat från regional miljösamverkan. Det är dock stor skillnad mellan länsstyrelserna när det gäller redovisad tid. Länsstyrelsen i Västra Götaland står för cirka hälften av den redovisade tiden.
- Antalet anmälningar om miljöbrott är betydligt fler än antalet beslutade miljösanktionsavgifter. Naturvårdsverket har inte underlag för att kunna bedöma om länsstyrelsernas insatser är tillräckliga inom dessa områden. Vi kommer därför särskilt lyfta denna fråga i samband med att Naturvårdsverket besöker länsstyrelserna.

Avloppsanläggningar >200 pe

Länsstyrelserna ska enligt regleringsbrevet för 2019 redovisa uppgifter om tillsyn och tillsynsvägledning när det gäller avloppsanläggningar för fler än 200 pe.

Tillsyn av avloppsanläggningar

Länsstyrelserna har uppskattat att de lagt ner sammanlagt drygt 9500 timmar på tillsyn över de 190 tillståndspliktiga anläggningar som de har ansvar för. Det motsvarar cirka 50 timmar tillsyn per anläggning, vilket är samma resultat som förra året. Precis som förra året är det stora skillnader mellan länsstyrelserna. Men de flesta länsstyrelser ligger på ungefär samma nivå som 2018. (Länsstyrelserna har redovisat tid på olika sätt. Några har angett timmar och några dagar. Vi har i diagrammet nedan räknat en dag som åtta timmar.) Av betydelse är också storleken på anläggningarna och vilka arbetsmoment som respektive länsstyrelse redovisar som tillsyn. Svårigheten att uppskatta nedlagd tid är ytterligare en osäkerhet. Länsstyrelserna redovisar tid för miljöfarlig verksamhet som helhet och inte för enskilda branscher.

Uppskattad tid för tillsyn per tillståndspliktig avloppsanläggning. Länsstyrelserna i Gotland, Halland och Uppsala län har överlåtit all tillsyn över tillståndspliktiga avloppsanläggningar till kommunerna.

RESULTATET AV DEN ÖKADE FINANSIERINGEN

Flertalet av länsstyrelserna anger att det ökade anslaget, 1:11 under utgiftsområde 20, använts för tillsyn av tillståndspliktiga avloppsanläggningar. Anslaget har använts till exempelvis deltagande i miljösamverkansprojekt, fler tillsynsbesök, samordning av rapportering, granskning av miljörapporter och rekrytering. Här följer några exempel på vad länsstyrelserna redovisat.

- Resurserna har använts för att öka tillsynen av reningsverk dels för att komma till åtgärder för de verk som har brister enligt EU men också för att minska risken att fler verk riskerar att hamna på EU:s lista. Pengarna räcker inte till

någon stor förstärkning men har medfört att tillsynen blivit bättre än tidigare år. (*Västerbotten*)

- Länsstyrelsen har även tidigare prioriterat tillsyn av avloppsreningsverk så de ökade anslagen har inte gjort någon större skillnad utan prioriteringen av tillsynen av tillståndspliktiga avloppsreningsverk har fortsatt. De ökade resurserna har i stället lagts på länsstyrelsens arbete med små avlopp och tillsynsvägledning kring detta där det fanns ett större behov då området varit eftersatt och stor efterfrågan från kommunerna. (*Värmland*)
- Vi har genomfört ett tillsynsprojekt där vi besökt varje huvudman och minst ett ARV i varje kommun. Fokus har varit efterlevnad av avloppsföreskrifterna. Projektet pågår med redovisningar och uppföljning. Syftet med projektet är ökad lagefterlevnad. Vi har bedrivit egeninitierade tillsynsprojekt med fokus på MKN för ytvatten och klimatanpassning (7 ARV omfattades). (*Jönköping*)

Tillsynsvägledning till kommunerna

Vägledning i form av råd och stöd sker mestadels via handläggarträffar och genom att svara på frågor via mejl och telefon. Vidare samordnar länsstyrelserna insamlingen samt granskningen av uppgifter som ligger till grund för rapporteringen till EU. Uppföljning av kommunernas tillsyn av avloppsanläggningar ingår oftast som en del av övrig uppföljning av kommunernas tillsyn.

RESULTATET AV DEN ÖKADE FINANSIERINGEN

Några av länsstyrelserna anger att det ökade anslaget, 1:11 under utgiftsområde 20, använts för tillsynsvägledning avseende avloppsanläggningar. Anslaget har använts till exempelvis att ordna träffar och utbildningsdagar för kommunerna. Här följer några exempel på vad länsstyrelserna redovisat.

- Rekryterat person som är mycket kunnig på VA och som kan vägleda handläggare i specifika ärenden. Utbildat politiker i VA frågor och specifikt haft möten med två kommuners ledande politiker och kommunala VA bolag för att informera/utbilda så att kommunerna förstår dels lagstiftningen för att kunna ge förutsättningar för egen miljöförvaltning att bedriva tillsyn. Rekrytering har resulterat i att inspektörer för snabbare och mer utförlig vägledning som bedöms leda till likvärdigare och effektivare tillsyn. Det ökade anslaget medför även att träffar med kommuner ger en ökad kunskap om de utmaningar som kommunerna har vilket förhoppningsvis leder till ökade resurser hos miljöförvaltningar. (*Dalarna*)
- Det ökade anslaget användes även till att ta tag i och utveckla tillsynsvägledningen, bland annat anordnades ett studiebesök till ett avloppsreningsverk med en fullskalig läkemedelsreningsanläggning i drift. Samverkan, diskussioner för samsyn och utvecklade kontaktnät är effekter av arbetet. Arbetsglädje och inspiration är andra effekter, hos såväl Länsstyrelsen som hos kommunerna. (*Halland*)
- Länsstyrelsen har kunnat anordna utbildningsträff samt samsynsträff med kommunala handläggare. Dessa träffar förväntas leda till likvärdig tillsyns-/bedömning av de tillståndspliktiga avloppsreningsverken, samt rättssäkerhet.

Tillsammans med Naturvårdsverket arrangerade Länsstyrelsen i Östergötland och Jönköping ett seminarium för alla tillsynsmyndigheter och verksamhetsutövarna om den nya vägledningen till avloppsföreskrifterna samt kommande EU-rapportering. Vi bedömer att kunskapsnivån och förståelsen för EU-rapporteringen ökade hos de tillsynsmyndigheter som deltog.
(Östergötland)

Små avlopp och strategiskt VA-arbete

I syfte att öka åtgärdstakten ska länsstyrelserna arbeta aktivt med tillsynsvägledning av små avlopp. Arbetet ska prioriteras utifrån miljömässiga förhållanden. Länsstyrelserna ska göra detta genom att bland annat ge vägledning i fråga om i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från små avlopp har störst betydelse i ett regionalt perspektiv. Länsstyrelserna ska redovisa eventuella behov av ytterligare insatser beträffande tillsynsvägledning avseende små avlopp till Havs- och vattenmyndigheten, HaV.

Länsstyrelserna ska också stödja kommunerna i arbetet med att utveckla VA-planer. Länsstyrelserna ska redovisa genomförda insatser för att stödja kommunernas arbete med att utveckla strategiska VA-planer och genomförd tillsyn enligt 51 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.

Samlad bedömning avseende små avlopp

Utifrån länsstyrelsernas redovisningar har HaV bedömt respektive länsstyrelses tillsynsvägledning enligt ”arbete återstår”, ”godkända länsstyrelser”, ”väl godkända länsstyrelser” samt ”bristfällig information”. Avseende 2019 bedömdes Norrbotten som godkänd länsstyrelse. Övriga länsstyrelser bedömdes som väl godkända. Att göra en uppdelning av länsstyrelserna i godkänd/väl godkänd är inte oproblematiskt då det inte är självklart vilka kriterier som ska användas vid bedömningen. HaV:s bedömning av länsstyrelsernas tillsynsvägledning om små avlopp återfinns i bilaga 1. En utförligare sammanställning har skickats direkt till länsstyrelserna.

Den samlade bedömningen är väl godkänd då alla länsstyrelser arbetar aktivt med tillsynsvägledning om små avlopp gentemot kommunerna. Utgångspunkten för bedömningen är hur aktiva länsstyrelserna har varit i sin tillsynsvägledning. De länsstyrelser som har engagerat sig genom att anordna eller medverka på träffar för kommunala handläggare där frågor om små avloppsanläggningar ges utrymme, har bedömts som väl godkända. För 2019 bedöms 20 länsstyrelser som väl godkända och 1 som godkänd vilket är en förbättring sedan 2018 då 16 länsstyrelser bedömdes som väl godkända och 5 som godkända. Bakgrunden till det ökade engagemanget kan bero på att det under hösten 2019 kom en ny vägledning för prövning av små avloppsanläggningar. Länsstyrelserna anordnade under hösten/vintern 2019/2020 träffar där den nya vägledningen för prövning var i fokus.

Eftersom det finns ett stort behov hos kommunerna att träffas och diskutera bedömningar samt utbyta erfarenheter angående framförallt teknikfrågor så vore det önskvärt om alla länsstyrelser anordnade eller medverkade på tillsynsvägledningsträffar för kommunerna med fokus på små avloppsanläggningar. De regionala träffarna är också viktiga för att ge mer enhetliga bedömningar i regionen.

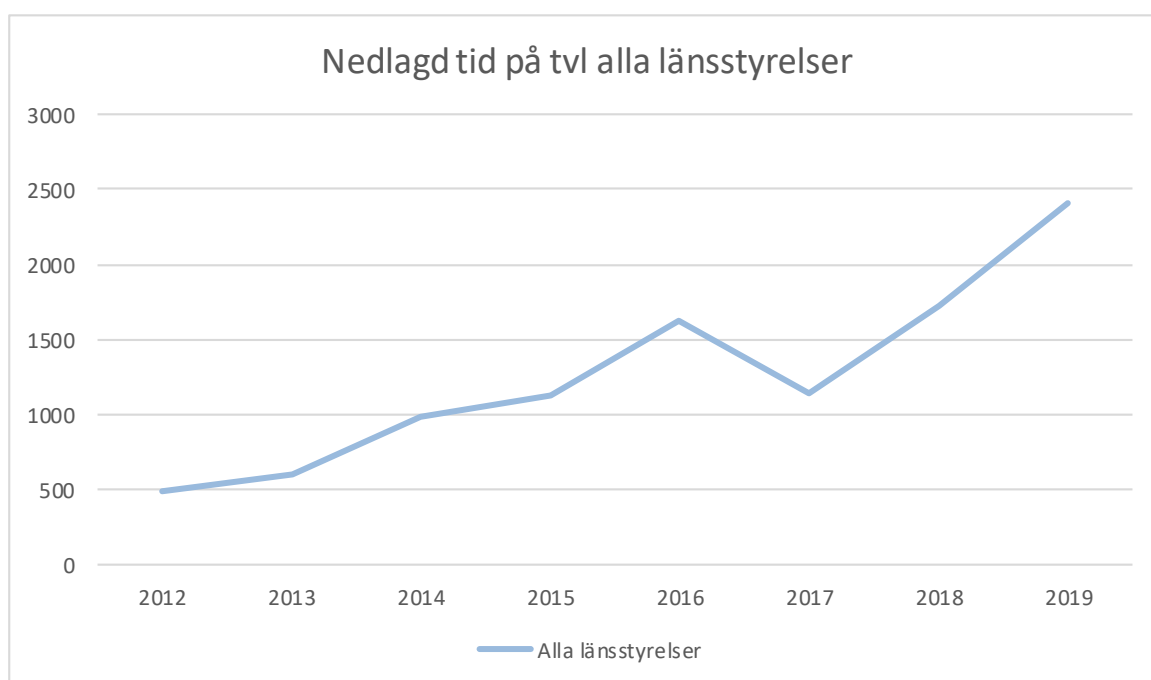
I regleringsbrevet för 2019 står det att länsstyrelserna bland annat ska vägleda kring i vilka vattenförekomster åtgärder för att minska utsläppen från små avlopp har störst betydelse i ett regionalt perspektiv. Elva länsstyrelser har svarat att man vägleder kring denna fråga och 10 att man inte gör det. Jämfört med åren 2018 så är det fyra färre län

som väglett på detta sätt 2019. På denna punkt skulle länsstyrelsernas vägledning kunna förbättras ytterligare.

I enkäten fanns en fråga om hur länsstyrelsens förutsättningar för att bedriva tillsynsvägledning inom området är. Av svaren kunde utläsas att 62 % ansåg sig ha bra förutsättningar 33 % mindre bra förutsättningar och 5 % dåliga förutsättningar. Jämfört med 2018 har förutsättningarna att ge tillsynsvägledning generellt förbättrats något då fler anser sig ha bra förutsättningar men försämrats för en länsstyrelse som nu anser sig ha dåliga förutsättningar.

Hur mycket arbete som länsstyrelserna lägger ner på tillsynsvägledning inom området små avloppsanläggningar varierar stort, tiden varierar från 5 till över 700 timmar. Under 2019 lade länsstyrelserna tillsammans ca 2408 timmar på tillsynsvägledning inom små avlopp medan man under 2018 använde ca 1718 timmar, vilket motsvarar en ökning med 40 %. Flera länsstyrelser har dock uppskattat hur mycket tid som lagts ner och en länsstyrelse har inte svarat på frågan.

Sedan 2014 har nedlagd tid för tillsynsvägledning inom området små avlopp ökat med nästan 150 %. Resultatet över tid beror troligen till viss del på att länsstyrelsen i större utsträckning bokför tiden för tillsynsvägledning. 2012 lämnade bara knappt hälften uppgifter om nedlagd tid medan det år 2013 endast var tre länsstyrelser som inte lämnade uppgifter och 2014-2019 bara en per år.

Flera länsstyrelser betonar att det på grund av stor omsättning av kommunala inspektörer finns behov av mer tillsynsvägledning inom området. HaV:s bedömning är att det behövs möjlighet till utbildning för dessa inspektörer och att behovet är svårt att täcka genom att öka tillsynsvägledningen.

Samlad bedömning avseende strategiskt VA-arbete

Länsstyrelsernas insatser för att stödja kommunernas arbete med att utveckla strategiska va-planer, samt genomföra tillsyn över kommunens skyldighet att ordna vattentjänster varierar stort. Tiden som olika länsstyrelser lagt på detta varierar från inte alls, till över 1200 timmar (Dalarnas län). Många av länsstyrelserna uppger att kommunerna har tagit fram va-planer eller håller på, samt att kunskapen om antalet § 6-områden (där kommunen enligt lagen om allmänna vattentjänster har skyldighet att ordna vattentjänster) har ökat. Många kommuner har även tagit fram planer för åtgärdande.

Flera länsstyrelser uppger att man yttrar sig om inkomna planer och svarar på remisser. Många granskar och lämnar synpunkter på framtagna va-planer och några har regelbundna träffar eller seminarier med kommunerna och försöker stötta och ha en dialog med kommunerna.

Några länsstyrelser har genomfört mer omfattande insatser. Länsstyrelsen i Dalarnas län har tagit fram ett nytt kunskapsunderlag som kan underlätta kommunernas långsiktiga va-planering och behovsbedömning. Projektet kommer att redovisas i en rapport och generera ett GIS-lager. Länsstyrelsen har också i samarbete med kommunerna genomfört utbildningar för förtroendevalda. Internt på Länsstyrelsen har det bildats en grupp med representanter från olika enheter som diskuterar vad som sker i kommunerna inom va-planering. Länsstyrelsen har också påbörjat ett arbete med att ta fram en skrivelse om VA i fysisk planering.

Länsstyrelsen i Kalmar län har en VA-grupp som består av fem personer och har gett medel till kommunerna att söka LOVA-bidrag för va-planer. Länsstyrelsen granskar va-planerna och lägger fokus bl.a. på vilka kriterier kommunerna använder för att utreda det kommunala ansvaret, samt tillhörande utbyggnadsplaner. Länsstyrelsen har också genomfört strategiska tillsynsbesök där man också avser att öka tillsyn och åtgärds genomförande för små avlopp.

Länsstyrelsen i Skånes län har initierat strategiska möten med kommunerna med fokus på att kraven på åtgärder av små avlopp och inrättande av nya verksamhetsområden ska utgå från behovet av skyddet för miljön. Ett annat syfte är att få till en bättre samverkan mellan kommunernas olika enheter (VA, miljö och samhällsplanering).

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har genom ett projekt gått igenom samtliga va-planering och inventerat utbyggnadsplaner för verksamhetsområden. Om medel erhålls ska resultatet ligga till grund för en digital karta, Länsstyrelsens tillsynsplan för § 6-områden i känsliga områden, en vägledningsdag om LAV, samt riktade insatser till kommuner där behov finns.

På frågan om vilka eventuella behov av ytterligare tillsynsinsatser svarar länsstyrelserna att det finns ett stort behov av kompetensuppbyggnad framför allt hos förtroendevalda men också behov av vägledning, samordning och stöttning hos tjänstemän i framtagande av strategiska va-planer, samt LAV-frågor i samband med detaljplaner och bygglov. Flera länsstyrelser ser ett behov av uppföljning av tidigare föreläggande enligt

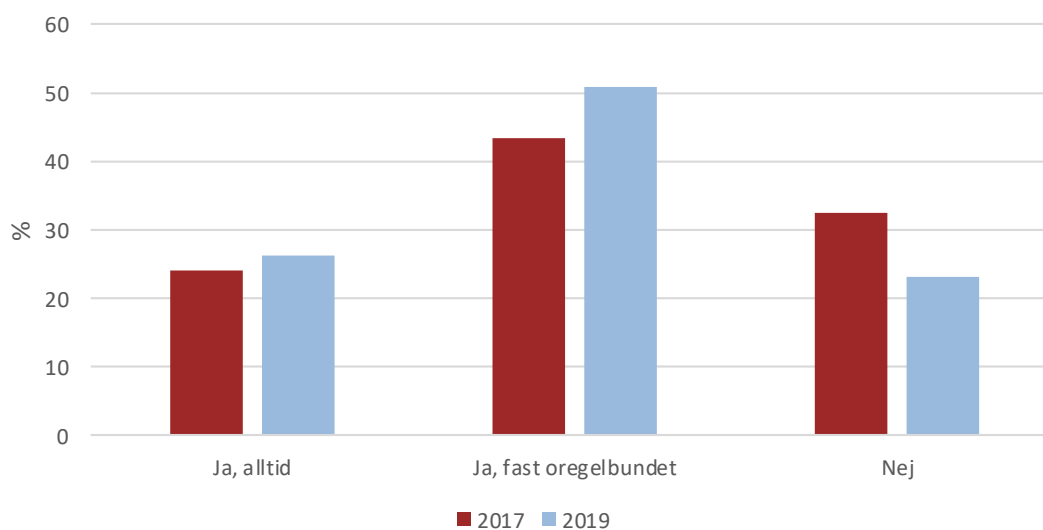
6 § LAV. Några länsstyrelser påpekar behovet av en mer proaktiv och egeninitierad tillsyn. Ett par länsstyrelser påpekar också behovet av en tillsynsvägledande myndighet.

HaV:s bedömning av länsstyrelsernas stöd till kommunernas strategiska va-arbete återfinns i bilaga 1.

Jordbruksverksamhet

Jordbruksverket har fått möjlighet att ställa några fördjupningsfrågor om tillsyn inom jordbruksområdet 2019. Samtliga frågor avsåg tillsyn inom växtskyddsmedelsområdet. Fyra av frågorna var samma som ställdes till kommunerna vid 2017 års tillsynsuppföljning. Kommunerna fick i år även frågor om tillsyn på växthusföretag och kontroll av biobäddar. För första gången följde Jordbruksverket upp innehållet i länsstyrelsens tillsyn av växtskyddsmedel. Totalt svarade 212 kommuner på frågorna i enkäten och 10 länsstyrelser (övriga länsstyrelser har överlåtit sin tillsyn över tillståndspliktiga jordbruk till kommunerna).

Vid tillsyn på jordbruk, kontrollerar ni om verksamheten följer de allmänna principerna om integrerat växtskydd (förebygg, bevaka, behovsanpassa, följ upp)?

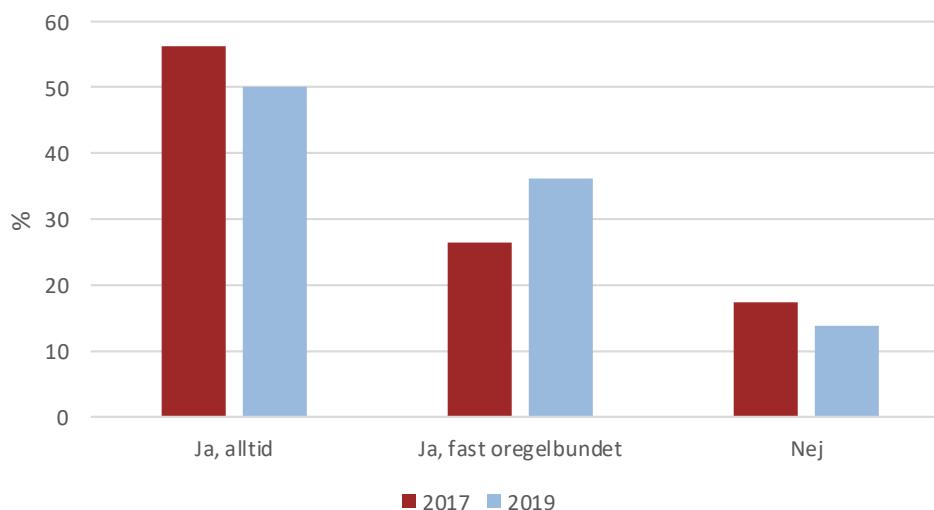
Under 2017 och 2019 tillfrågades kommunerna om de kontrollerar att bestämmelserna för integrerat växtskydd följs. Större andel av kommuninspektörerna kontrollerar alltid eller oregelbundet att integrerat växtskydd tillämpas 2019 jämfört med 2017.

När det gäller uppföljning av lagstiftningen kring integrerat växtskydd framkom det att endast en fjärdedel av kommunerna utförde denna tillsyn regelbundet. Detta överensstämmer med resultatet från 2017. 8 %-enheter fler än 2017 utför dock kontrollen oregelbundet eller i projektform d.v.s. frågorna tas inte upp varje gång jordbrukaren får ett tillsynsbesök. Ingen länsstyrelse följer kontinuerligt upp jordbrukarnas arbete med integrerat växtskydd.

Jordbruksverket bedömer att kontroll av de allmänna principerna om integrerat växtskydd ska ingå i den ordinarie tillsynen av växtskyddsmedel. EU-kommissionen har uppmärksammat en liknande trend inom övriga EU. Kommissionen har skickat en uppmaning till alla medlemsländer att intensifiera arbetet med integrerat växtskydd samt att utveckla kontrollerna. Jordbruksverket planerar att genomföra ett nytt nationellt tillsynsprojekt om växtskyddsmedel inom jordbruk med fokus på integrerat växtskydd

under 2022 för att öka kontrollerna inom området och för att få ett bättre underlag för hur lagstiftningen på området är uppfyllt.

Vid tillsyn på jordbruk, kontrollerar ni om sprutföraren som spridit växtskyddsmedel har ett giltigt användartillstånd för klass 1 och 2 preparat?

Under 2017 och 2019 tillfrågades kommunerna om de kontrollerar att sprutföraren har giltigt användartillstånd. Andelen som alltid kontrollerar giltigt användartillstånd har gått ner mellan 2017 och 2019 men andelen som kontrollerar oregelbundet har ökat.

Jordbruksverket anser att de yrkesmässiga användarnas behörighet alltid ska kontrolleras vid ett tillsynsbesök. Bara de med giltigt användningstillstånd får hantera växtskyddsmedel av klass 1L och 2L. Endast 50 % av kommunerna utför alltid denna kontroll vid ett tillsynsbesök och endast 40 % av länsstyrelserna. Detta är en nedgång från 2017 då 56 % av kommunerna uppgav att de alltid kontrollerar behörigheten. Färre kommuner kontrollerar dessutom sprutjournalen vid varje besök men glädjande nog ökar andelen som gör det oregelbundet eller i projektform.

Kemikalieinspektionen och Jordbruksverket arbetar för närvarande med att ta fram en nationell kontrollplan för växtskyddsmedelsområdet för att uppfylla Kontrollförordningens⁵ krav på medlemsländerna. Målsättningen är att öka myndigheternas vägledning gentemot kommuner och länsstyrelser för att urvalet av kontroller ska vara mer riskbaserat och utföras på ett mer likartat sätt i hela landet. Myndigheterna kommer även att vägleda kring vilka kontrollområden de bedömer ska ingå vid kontroll inom växtskyddsmedelsområdet.

54 % (114 stycken) av kommunerna uppger att de har växthusodlingar i sin kommun. Av dessa är det 86 % procent som vid varje tillsynsbesök eller oregelbundet/i projektform följer upp risker för läckage av växtskyddsmedel från växthusen. De senaste åren har forskning visat att det läcker mer växtskyddsmedel från växthus än vad

⁵ EU-förordning 2017/625 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser omdjurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel.

man tidigare trott. Andelen växthus som får regelbunden tillsyn och där risken för läckage kontrolleras behöver öka under de kommande åren.

På behörighetsutbildningarna informerar Jordbruksverket om att påfyllning av sprutor för växtskyddsmedel ska ske på en biobädd eller en platta med uppsamling. För att en biobädd ska kunna bryta ner spill av växtskyddsmedel krävs det att bädden underhålls och är biologiskt aktiv. Biobäddarna kräver därför regelbunden skötsel. 50 % av kommunerna och 33 % av länsstyrelserna följer aldrig upp biobäddarnas skötsel och underhåll. Jordbruksverket behöver genomföra en utbildningsinsats för kommuner och länsstyrelser gällande biobäddarnas funktion och skötsel för att öka kunskapen inom området.

Bilaga 1

BEDÖMNING AV LÄNSSTYRELSESNAS TILLSYNSVÄGLEDNING OM SMÅ AVLOPP

ÅR	Arbete återstår	Godkända länsstyrelser	Väl godkända länsstyrelser	Bristfällig information
2019		Norrboten	Blekinge Dalarna Gotland Gävleborg Halland Jämtland Jönköping Kalmar Kronoberg Skåne Stockholm Södermanland Uppsala Värmland Västerbotten Västernorrland Västmanland Västra Götaland Örebro Östergötland	
2018		Uppsala Blekinge Skåne Västerbotten Norrboten	Stockholm Södermanland Östergötland Jönköping Kronoberg Kalmar Gotland Halland Västra Götaland Värmland Örebro Västmanland Gävleborg Dalarna Västernorrland Jämtland	
Kriterier för bedömningarna	Har inte tillsynsväglett kommunerna m.a.p. små avlopp	Har tillsynsväglett genom att svara på frågor men inte medverkat vid träffar inom området.	Har medverkat på träffar om små avlopp för kommunernas handläggare	

BEDÖMNING AV LÄNSSTYRELSEARNAS STÖD TILL KOMMUNERNAS STRATEGISKA
VA-ARBETE

ÅR	Arbete återstår	Godkända länsstyrelser	Väl godkända länsstyrelser
2019	Blekinge Jämtland Jönköping Kronoberg Norrbotten Södermanland Uppsala Västerbotten Örebro	Gotland Gävleborg Halland Västernorrland Västmanland Östergötland	Dalarna Kalmar Skåne Stockholm Värmland Västra Götalands län
2018	Blekinge Jämtland Jönköping Kronoberg Uppsala Västernorrland Västerbotten	Gotland Norrbotten Södermanland Västmanland Örebro Östergötland	Dalarna Gävleborg Halland Kalmar Skåne Stockholm Värmland Västra Götaland
Kriterier för bedömningarna	Har inga riktade insatser. Tillsynen är inte prioriterad pga. resursbrist eller bristande kompetens inom området.	Har påbörjat dialog med kommunerna beträffande va-planering.	Har regelbundna träffar eller seminarier med kommunerna.